

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRENEN ÖĞRENCİLERE
KELİMELEİN ÖĞRETİMİ

MEHMET VOLKAN DEMİREL

İZMİR

2013

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRENEN ÖĞRENCİLERE
KELİMELEİN ÖĞRETİMİ

MEHMET VOLKAN DEMİREL

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Nevin AKKAYA

İZMİR

2013

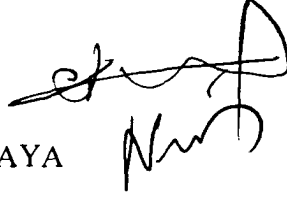
Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne

İşbu alışma, j¼rimiz tarafından T¼rke Eğitimi Anabilim Dalı T¼rke ¼đretmenliđi Programında Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan :Prof. Dr. Talat AKASLAN

¼ye :Doç. Dr. Caner Kerimoğlu

¼ye :Yrd. Doç. Dr. Nevin AKKAYA

Onay

Yukarıda imzalarını, adı geçen ¼đretim ¼yelerine ait olduğunu onaylım.

..../..../....

Prof. Dr. h. c. İbrahim ATALAY
Enstit¼ M¼d¼r¼

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	10009804
Yazar Adı / Soyadı	MEHMET VOLKAN DEMİREL
Uyruğu / T.C.Kimlik No	TÜRKİYE
Telefon	
E-Posta	m.volkan_07@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Öğrencilere Kelimelerin Öğretimi
Tezin Tercümesi	Teaching Vocabulary to Students Learning Turkish As A Foreign Language
Konu	Türk Dili ve Edebiyatı
Üniversite	Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Bölüm	
Anabilim Dalı	Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2013
Sayfa	112
Tez Danışmanları	YRD. DOÇ. DR. NEVİN AKKAYA
Dizin Terimleri	Türkçe=Turkish ; Türkçe eğitimi=Turkish education ; Türkçe öğretimi=Turkish teaching
Önerilen Dizin Terimleri	Yabancılara Türkçe Öğretimi; Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi; Kelime Öğretimi.
Kısıtlama	12 ay süre ile 24.07.2014 tarihine kadar kısıtlı

Tezimin Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi tarafından çoğaltılması veya yayımının tarihine kadar ertelenmesini talep ediyorum. Bu tarihten sonra tezimin, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezimle ilgili fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.

NOT: (Erteleme süresi formun imzalandığı tarihten itibaren en fazla 3 (üç) yıldır.)

25.07.2013

İmza:.....

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Öğrencilere Kelimelerin Öğretimi**” adlı çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, onurumla onaylarım.

24.07.2013

Mehmet Volkan DEMİREL

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanmasında başından sonuna kadar benden her türlü desteğini esirgemeyen değerli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Nevin AKKAYA'ya çok teşekkür ederim.

Bu çalışmaya verdiği destekten dolayı Dokuz Eylül Üniversitesi Dil Eğitimi Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü Sayın Prof. Dr. V. Doğan GÜNAY'a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca çalışmanın uygulama süreci boyunca büyük bir sabır ve hoşgörü göstererek tecrübelerini benimle paylaşan Okt. Dr. Funda UZDU YILDIZ'a, Okt. Betül ÇETİN'e, Okt. Emine OFLAZ KÖLECİ'ye ve Okt. Utku ORYAŞIN'e tek tek teşekkür ederim. Çalışma konusu ile ilgili birçok kaynağa ulaşmamda emeği geçen değerli arkadaşım Arş. Gör. Yusuf ÖZTÜRK'e de çok teşekkür ederim.

Öğrenim hayatım boyunca büyük bir sabır ve özveriyle arkamda duran, benden hiçbir desteğini esirgemeyen değerli aileme ve nişanlım Kübra ÖZEL'e sevgilerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	i
TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLO LİSTESİ	v
ŞEKİL LİSTESİ	vi
ÇALIŞMADA YER ALAN BAZI TERİM VE KAVRAMLARIN AÇIKLAMALARI	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	x
I. BÖLÜM	1
1.GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Amaç ve Önem	6
1.3. Problem Cümlesi	7
1.4. Alt Problemler	7
1.5. Sayıtlar	7
1.6. Sınırlılıklar	7
1.7. Kısaltmalar	8
II. BÖLÜM	9
2. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR	9
2.1. KELİME ÖĞRETİMİ	9
2.1.1. Kelimelerin Seçimi	15
2.1.2. Kelimelerin Anlamı	18
2.1.3. Kelimelerin Sunumu	20
2.1.3.1. Anlamsal Bağlantılı Kelimeler	21
2.1.3.2. Bir Tema Etrafında Dönen Kelimeler	23
2.1.3.3. Anlamca Birbirinden Bağımsız Kelimeler	24
2.2. KELİME ÖĞRETİMİ İLE İLGİLİ ÇALIŞMLAR	24
2.2.1. Yabancı Dilde Yayımlanmış Çalışmalar	25
2.2.2. Türkçe Yayımlanmış Çalışmalar	28

III. BÖLÜM	32
3. YÖNTEM	32
3.1. Araştırma Modeli	32
3.2. Evren ve Örneklem	32
3.3. Veri Toplama Araçları	33
3.3.1. Kelime Gruplarının Oluşturulması.....	34
3.3.2. Verilerin Toplanması	36
3.4. Veri Çözümleme Teknikleri.....	38
IV. BÖLÜM	39
4. BULGULAR VE YORUMLAR	39
4.1. Anlamca Bağlantılı, Bir Konu Etrafında Dönen ve Anlamca Birbirinden Bağımsız Kelime Grupları ile Yapılan Öğretim Sürecinin Son Test Sonuçlarının Analizi.....	39
4.2. Anlamca Bağlantılı, Bir Konu Etrafında Dönen ve Anlamca Birbirinden Bağımsız Kelime Grupları ile Yapılan Öğretim Sürecinin Ötelenmiş Son Test Sonuçlarının Analizi.....	42
V. BÖLÜM	46
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	46
KAYNAKLAR	50
EKLER	54

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 Biçim ve Anlam Bağlantısının Hafızada Kurulması	13
Tablo 2 Kelime Bilgisinin İçeriği	18
Tablo 3 Kelime Gruplarının Oluşturulmasında Kullanılan Başlıklar	35
Tablo 4 Anlamsal Bağlantılı Kelimeler	35
Tablo 5 Bir Tema Etrafında Dönen Kelimeler.....	35
Tablo 6 Anlamca Birbirinden Bağımsız Kelimeler	36
Tablo 7 Öğretim Süreci.....	37
Tablo 8 Ötelenmiş Son Testler.....	37
Tablo 9 Son Test Betimsel İstatistikler	39
Tablo 10 Son Testlerin Friedman Testi Sonuçları	41
Tablo 11 Ötelenmiş Son Test Betimsel İstatistikler.....	42
Tablo 12 Ötelenmiş Son Test Friedman Testi Sonuçları	44
Tablo 13 Ötelenmiş Son Test Wilcoxon Testi Sonuçları.....	44
Tablo 14 Son Test ve Ötelenmiş Son Test Wilcoxon Testi Sonuçları.....	45

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1 Öğrencilerin Son Testte Aldığı Puanların Dağılımı.....	40
Şekil 2 Gruplama Yöntemlerine Göre Ortalamalar (Son Test).....	41
Şekil 3 Öğrencilerin Ötelenmiş Son Testte Aldığı Puanların Dağılımı	43
Şekil 4 Gruplama Yöntemlerine Göre Ortalamalar (Ötelenmiş Son Test)	43

ÇALIŞMADA YER ALAN BAZI TERİM VE KAVRAMLARIN AÇIKLAMALARI

Algısal Kelime: Okuma ve dinleme etkinliklerinde karşılaştığı zaman hatırlanan kelimelerdir.

Anlamca Birbirinden Bağımsız Kelimeler: Herhangi bir kavram içerisinde ilişkilendirilmeyen ve benzer söz dizimsel ve anlamsal özellikleri paylaşmayan kelimelerdir.

Anlamsal Bağlantılı Kelimeler: Aynı söz dizimsel ve anlamsal özellikleri paylaşan, ortak bir kavram altında gruplanan (ör. çiçek adları) kelimelerdir.

Bir Tema Etrafında Dönen Kelimeler: Paylaşılan bir konusal kavrama (ör. Balık tutmak) ve bilişsel ilişkilendirmeye bağlı olarak birlikte gruplanan kelimelerdir.

İstatistiksel Analiz: Farklı olay ve olgular için toplanmış sayısal verilerin analizi.

Kullanımsal Kelime: Konuşma ve yazma etkinliklerinde kişinin tercih ettiği, sürekli kullandığı kelimelerdir.

Nonparametrik Testler: İlgili parametreye, belirli bir dağılıma ve varyans kavramına dayanarak işlem yapan esnek olmayan istatistiksel yöntemler parametrik testlerdir. Bunun tersi de nonparametrik testlerdir.

ÖZET

Bu çalışmanın konusu Türkçe kelimelerin anlamsal bağıntılı, bir konu etrafında dönen ve anlamca birbirinden bağımsız kelime grupları ile sunulmasının yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin algısal kelime öğreniminde hangisinin daha etkili olduğunu araştırmaktır.

Nicel bir çalışma olan araştırmamızın örneklemini 2012 – 2013 öğretim yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Dil Eğitimi ve Araştırmaları Merkezi'nde Türkçe öğrenen 21 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmamızın konusuna uygun olarak belirlenen alt problemlere yönelik hazırlanmış son testler ve ötelenmiş son testler veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Bu çalışmada öğrencilere her bir derste 8 kelime olmak üzere 9 saatlik uygulama sonunda 72 kelime sunulmuştur. Her dersin sonunda öğrencilere öğrendikleri kelimeler ile ilgili son test uygulanmış ve ders anlatımları bittikten sonra da eşit zaman aralıklarında ötelenmiş son testler uygulanmıştır.

Çalışmamızda elde edilen bulguların sonucunda, kelime öğretiminde kullanılabilecek üç farklı gruplama yönteminin son test sonuçlarının aritmetik ortalamalarına göre en yüksek ortalamanın anlamca birbirinden bağımsız kelimelerde olduğu görülmüştür. Ancak bu yöntemlerin algıya dayalı kelime öğreniminde anlamlı bir fark meydana getirip getirmediği incelendiğinde de yöntemler arasında bir fark olmadığı görülmüştür. Yani Türkçe kelimelerin sunumunda kullanabileceğimiz anlamsal bağıntılı, bir konu etrafında dönen ve anlamca birbirinden bağımsız kelime gruplarının - öğretimin hemen sonrasında - aralarında anlamsal bir fark yoktur. Çalışmamızda kelime öğretiminde kullanılabilecek üç farklı gruplama yönteminin ötelenmiş son test sonuçlarının aritmetik ortalamaları incelendiğinde ise en yüksek ortalamanın bir konu etrafında dönen kelime grubunda olduğu görülmüştür. Kelimelerin üç farklı gruplanması yönteminin öğrencilerin

algısal kelime öğreniminde anlamlı bir fark meydana getirip getirmediği incelendiğinde de ötelenmiş son testte istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Yani ötelenmiş son test sonuçlarına göre bir kelime gruplama yöntemi öğrencilerin algısal kelime öğreniminde anlamlı bir fark oluşturmuştur. Hangi gruplama yönteminin bu farkı oluşturduğu incelendiğinde ise kelime gruplama yöntemleri arasında bariz bir fark ortaya çıkmamakla birlikte anlamca birbirinden bağımsız ve bir konu etrafında dönen kelime grupları arasında istatistiksel olarak bir fark olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak, öğretimin ardından belirli bir süre geçtiğinde, öğrencilerin bir konu etrafında dönen kelimeleri daha kolay hatırladıkları yargısına ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, kelime öğretimi, kelime grupları.

ABSTRACT

This study aims to examine whether presenting vocabulary using semantically-related, thematically-related, and semantically-unrelated word sets has an effect on Turkish as a foreign language learners' receptive vocabulary learning.

The participants of this quantitative study were 21 students studying Turkish at the Dokuz Eylul University Center of Language Education and Research as of 2012-2013 academic year. Post-tests and delayed post-tests designed in line with the research topic constituted the data gathering instruments. In the study, the participants were presented 8 words in each lesson during 9 lesson hours of intervention, piling up 72 words. At the end of each lesson, post-tests on the target vocabulary were administered to the participants, and after the intervention period, delayed post-tests were applied in equal time intervals.

The data analysis process revealed that, among the three types of word sets, the highest mean scores according to the arithmetic means of the post-tests were observed in semantically-unrelated sets. However, there was no significant difference among these types of word sets in terms of their effect on receptive vocabulary gain. In other words, presenting Turkish words in semantically-related, thematically-related, or semantically-unrelated word sets does not have a significant effect on vocabulary learning right after the teaching. As for the arithmetic means of the delayed post-tests, the highest mean scores were observed in thematically-related word sets. Besides, in the delayed post-test, the type of word sets had a statistically significant effect on receptive vocabulary learning. The follow-up analysis to see which type of sets revealed this difference showed that although there was no obvious variation, there was a statistically significant difference between the scores in semantically-unrelated sets and thematically-related sets.

In conclusion, it can be inferred that if a certain amount of time passes after the teaching, learners tend to remember the words which are thematically-related easier.

Key Words: Teaching Turkish as a foreign language, vocabulary teaching, word sets.

I. BÖLÜM

1.GİRİŞ

Dil sistemli bir iletişim aracıdır. Kelime de bu sistemin işlerliğini sağlayan önemli bir dilsel birimdir. Türkçe Sözlük (2005)'te kelime “anamlı ses ve ses birliği, söz, sözcük” olarak tanımlanmıştır. Korkmaz (2010) kelimeyi daha kapsamlı tanımlamıştır:

Bir veya birden çok heceli ses öbeklerinden oluşan, aynı dili konuşan kişiler arasında zihinde tek başına kullanıldığında somut veya soyut bir kavrama karşılık olan yahut da somut ve soyut kavramalar arasında geçici ilişkiler kurmaya yarayan dil birimi (Korkmaz, 2010: 144).

Kelimenin ne olduğunu anlamaya çalışmanın yanında kelimenin biçiminin de ortaya konması önemlidir. “Ölüm, vefat, toprak altına girmek, öteki tarafa geçmek” vb. ifadelerin hepsi Türkçede aynı durumu karşılar. Verilen örnek kelimelerin hepsi aynı durumu ifade etse de biçimsel olarak birbirlerinden farklıdırlar. Farklı fonemlerden ve farklı biçim birimlerden meydana gelmişlerdir. Kelimeler aldıkları çekim ve yapım ekleriyle biçimsel değişikliklere uğramakta ve birtakım dil bilgisel oluşumlarla farklı anlamlar ifade etmektedir. Kelime öğretimi ve öğrenme ile ilgili çalışmalarda bu hususları göz önünde bulundurmak gerekir.

Dilimizde “kelime, söz ve sözcük” terimleri eşanamlı olarak kullanılmaktadır. Göçer (2009) de söz varlığı, sözcük/kelime serveti, sözcük/kelime dağarcığı, sözcük/kelime terimlerinin aynı anlam evrenine sahipmiş gibi algılanmakta ve kullanılmakta olduğunu belirtmiştir.

Korkmaz (2010) “söz varlığı, söz dağarcığı, kelime dağarcığı” terimlerini “kelime hazinesi” ile ifade etmiştir. Kelime hazinesi kişisel olarak bildiğimiz

kelimelerin toplamıdır (Linse, 2005:121). Korkmaz (2010) bu tanıma dilin içinde var olan bütün kelimeleri de dâhil eder. Kelime hazinesi yerine “sözvarlığı” terimini tercih eden Aksan (2006) bu terimin toplumun kavramlar dünyasının, maddi ve manevi kültürünün yansıtıcısı ve dünya görüşünün bir kesiti olma özelliğinden bahseder. Klapper (2008)’a göre kelime hazinesi sürekli değişime tabidir. Göçer (2009) de kelime hazinesinin bireylerin dili etkili, güzel ve doğru kullanmada öneminin büyük olduğuna dikkat çeker.

Gerek ana dili gerekse öğrenilen bir yabancı dilde doğru ve etkili ifadeler kullanabilmek, bilinen kelime oranıyla doğru orantılıdır. Kelime hazinesi basitçe yabancı bir dilde öğrendiğimiz kelimeler olarak tanımlanabilir (Ur, 2009: 60).

1.1. Problem Durumu

Yabancı dil öğretimi ve öğreniminin tarihi; savaşlar, göçler ve ticaret gibi sosyal olayların tarihi kadar eskidir. Her birinde kelimeye farklı açıdan bakılan birçok dil öğrenme yaklaşımının olduğu iki bin beş yüz yıllık bir dönemdir (Schmitt, 2000).

Schmitt (2000) ikinci dil öğrenme kaynaklarının M.Ö. 2. yüzyılın sonuna kadar dayandığını belirtir. Schmitt (2000)’e göre Yunanca çalışan Romalı çocuklar, başlangıçta alfabeyi okumayı öğrenip daha sonra program sürecinde kelimeleri ve konuşma içerisinde bağlantı kurmayı öğrenirlerdi. Bu dönemde güzel konuşma sanatına önem verilmesinden dolayı kelimenin önemli olduğu varsayılmaktadır (Schmitt, 2000).

Sonraki dönemde Latincenin çalışılmasıyla birlikte dil bilgisi öne çıkmaya başlamıştır. Avrupa’da özellikle Latince üzerine yapılan çalışmalarla uzun yıllar dil bilgisi öğrenimi kelime öğreniminden önde tutulmuştur.

Dil üzerine yapılan çalışmalarla birlikte kelimeleri ölçünleme ihtiyacı ortaya çıkmış ve sözlükler oluşturulmuştur. Çok dilli sözlükçülüğün tarihi M.Ö. 2. yüzyıla

kadar uzanır (Schmitt, 2000:11). Yabancılara Türkçe öğretimi alanında yapılan ilk çalışma da sözlük çalışmasıdır. 1071 yılında tamamladığı Kâşgarlı Mahmut'un Dîvânü Lügati't-Türk adlı eseri, Türkçenin bilinen ilk sözlüğü olması bakımından önemlidir. Dîvânü Lügati't-Türk'ün içeriği şu şekildedir:

Dîvânü Lügati't-Türk, Türkçeden Arapçaya bir sözlüktür. Türkçe sözlerin Arapça karşılıkları verildikten sonra mutlaka kelimelerin içinde bulunduğu bir örnek verilir. Örnekler sık sık bir atasözü veya bir dörtlük de olabilmektedir. Daha sonra örneğin Arapça karşılığı yazılır. Eğer madde başı olan kelime Türk kişi veya boy adlarından biri ise ayrıca açıklamalar yapılır. Kâşgarlı Mahmud yer yer gramer açıklamaları da yapar. O kadar ki bu açıklamalar bir araya getirilince, eksik de olsa, küçük bir Karahanlı Türkçesi grameri elde edilir. Ayrıca çeşitli Türk boylarının ağızları hakkında verilen bilgiler, dönemin diyalektolojisine dair genel bir fikir edinilmesini sağlar. Eser Araplara Türkçe öğretmek maksadıyla yazılmıştır. Bunun için eserin mukaddimesi ve açıklamaları hep Arapçadır. Yine bunun için madde başları, Arap sözlükçülük geleneğine göre sıralanmıştır. Türkçe kelimeler Arapça kelime sınıflamalarına (hemzeli, salim, şeddeli, üçlü, dörtlü vb.) ve vezinlere göre tasarlanarak (söz gelişi yazdı, faili vezinde) aynı vezindeki kelimeler bir başlık altında toplanmış; kendi içlerinde ise alfabe sırasına konmuştur (Ercilasun,2007, s.317).

Yine bu alanda yazılmış eserlerden biri de 14. yüzyılın başında yazılan ve İbnü'l-Mühennâ Lügati olarak bilinen "Hilyet'l – Lisân ve Hulbetü'l Beyân" adlı sözlüktür. Yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla yazılan eserlerin en yoğun olduğu dönem Memlükler (1250-1571) dönemidir. Bu dönemde Arap coğrafyasında hüküm süren Memlük devletinin idarecilerinin Türk olması, halkının ise Arap olması bu alanda yapılan çalışmalara ilgiyi artırmıştır. Bu dönemde *Kitâbü'l-İdrâk li Lisâni'l-Etrâk*, *Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugâlî*, *Et-Tuhfetü'z-Zekiyye fi'l-Lügati't-Türkiyye*, *El-Kavânîni'l-Küllîye li Zabti'l-Lügati't-Türkiyye*, *Ed-Dürretü'l-Mudiyye fi'l-Lügati't-Türkiyye*, *Küllîyye Bulgatü'l-Müştâk fi Lügati't-Türk Ve'l-Kıfçak* adlı eserler yazılmıştır. Ayrıca bu dönemde yazılan *Codex Cumanicus* adlı eser de diğer eserlerden dilin öğretileceği hedef kitle açısından ve hazırlayanlar yönünden farklılık gösterir (Demirci, 1998: 145-146; Ülker, 2011). Bunların dışında da günümüze kadar yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla birçok çalışma yapılmıştır.

Dil öğretiminin tarihi gelişimi içerisinde yaklaşım ve yöntem tartışmaları yaşanmış bunun sonucunda farklı görüşler ortaya çıkmıştır. On dokuzuncu yüzyılın başında dil bilgisi çeviri yöntemi temel dil öğretim yöntemiymiş (Schmitt, 2000:12).

18. yüzyılın sonlarına doğru okullarda uygulanan dil yöntemi, amaç dilden ana dile çeviri olmuştur. Böylece geleneksel yöntem olarak bilinen dil bilgisi çeviri yöntemi, 19. yüzyıla kadar yabancı dil öğretiminde okullarda kullanılmıştır.(...). Bu yöntem, belli bir öğrenme kuramına göre geliştirilmemiştir. Daha çok akla dayalı çözümlenmeler, kural öğrenme ve karşılaştırılmalı çalışmalara yer verir (Demirel, 2008:36).

Bu yöntemde kelime öğrenimi kullanılan okuma metinlerine dayanır ve kelimeler çok dilli kelime listeleri, sözlük kullanımı ve ezberleme ile öğretilir. Kelime listelerindeki birimler çeviri alıştırmaları ve ana dildeki karşılıkları ile sunulur (Richards&Rodger, 2001).

Richards ve Rodgers (2001), 19. yüzyılın ikinci yarısında birkaç Avrupa ülkesinde dil bilgisi çeviri yöntemine karşı düşüncelerin geliştiğini belirtmiştir. Bu düşünceler neticesinde Reform hareketiyle başlayıp günümüze kadar ulaşan dil öğretimine yönelik yeni düşünceler ortaya çıkmıştır.

Reform hareketine İngiltere'den Henry Sweet, Almanya'dan Wilhelm Viétor ve Fransa'dan Paul Passy gibi dil bilimciler itibar kazandırmıştır. Bu dilciler sesbilgisini kurarak dil öğretiminde seslendirme sürecine önem vermiştir (Richards&Rodger, 2001). Viétor, Sweet ve diğer reformcuların yabancı dil öğretimi üzerine ortak düşünceleri vardır. Bu görüşler şunlardır:

1. Konuşma temelli yöntemle yansıtılan konuşma dili önceliklidir.
2. Ses bilgisi bulguları öğretime ve öğretmen yetiştirilmesine uygulanmalı.
3. Öğrenciler dili önce işitmeli sonra dilin yazılı biçimini görmeli.
4. Kelime cümle içinde sunulmalı ve cümleler bağlamdan ayrı değil bağlamın içinde uygulanmalı.
5. Dil bilgisi tümevarım ile öğretilmeli

6. Çeviri engellenmeli ancak ana dili yeni kelimelerin açıklanmasında ve anlaşılmasının kontrolünde kullanılmalı (Richards&Rodger, 2001).

Bu görüşler dil öğretimine ilkesel bir bakış açısının kazandırılması yönünden önemlidir. 19. yüzyıl reformcularından Gouin çocukların dil öğrenmesini gözlemleyerek bir yöntem oluşturmuştur (Richards&Rodger, 2001). Doğal yöntem veya Düzevarım Yöntemi olarak adlandırılan bu yöntem, “(...) çok açık bir şekilde, öğretilen dil ile buna karşılık gelen kavram arasında dolaysız bir bağlantının kurulmasını esas alır (Demirel, 2008:38).” Bu yöntemde yeni kelimeler bilinen kelimeler, mimikler, gösteri ve resimler kullanılarak öğretilir (Richards&Rodger, 2001).

1950-1980 arasındaki dönem yöntemler ve yaklaşımlar ile ilgili birçok görüşün ortaya çıktığı en aktif dönemdir. Bu dönemde *İletişimsel Yaklaşım*'la birlikte İşitsel Dilsel Yöntem ve Durumsal Yöntem ortaya çıkmıştır. Bunların dışında da aynı dönem içerisinde Doğal Yaklaşım, Sessiz Yol, Tüm Fiziksel Tepki, İçerik Temelli Öğrenme, Göreve Dayalı Öğrenme, İşbirlikli Öğrenme gibi yöntem ve yaklaşımlar da ortaya çıkmıştır.

Schmitt (2000)'e göre pek çok yaklaşımda kelimenin gerçekten nasıl ele alınacağı bilinmemiş ve kendiliğinden ya da çok dilli kelime listeleriyle edinileceği umulmuştur. Kelime çalışmalarına ciddi olarak 20. yüzyıla kadar başlanmamıştır.

Schmitt (2000) kelime çalışmalarını zincirin iki halkası olarak ifade eder. Kelime araştırmalarının önemli bir halkası, 1980'lerde bilgisayarlı çözümlenebilirlik tekniği ile önemli ilerleme kaydeden, söylemde kelimeleri desenlemedir. Kelime araştırmalarının diğer önemli halkasında kelime seçimini sistematize etme çabasıyla ilgilidir. Belirli oranda sınırlandırılarak kelimeleri kolaylaştırmayı denediği için bu çalışma genelde Kelime Kontrol Akımı olarak bilinir.

Kelimelerin kullanım sıklıklarının belirlenmesi veya sınıflandırılması çalışmaları her ne kadar dil öğretimi çalışmalarında kelimenin önemini artırsa da

kelime öğrenimi ve öğretimi için yeterli değildir. “Kelimelerin nasıl öğretileceği konusunda birçok çalışma yapılmasına rağmen araştırmacılar bu konu üzerinde henüz bir mutabakata varamamıştır. Bunlardan biri kelimelerin anlamsal bağlantılı, bir tema etrafında dönen veya anlamca birbirinden bağımsız gruplarla mı öğretileceğidir (Özlu, 2009: 2).”

1.2. Amaç ve Önem

Son yıllarda yabancı dil öğretiminde kelime, önemli sayıda ve artan çalışmalarla, çalışma alanının merkezinde yer almakta (Carten & McCarthy, 1988; Coady & Huckin, 1997; Schmitt & Meara, 1997; Singleton, 1999; Read, 2000; Cameron, 2001) ve dünyada yapılan çalışmalarda yeni bir dil öğrenmede kelime öğretiminin önemi vurgulanmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde de kelime öğretiminin etkili yapılması önemli bir konudur. Kelime öğretimi ile ilgili uygulamalı çalışmaların yapılması, en etkili yöntem ve tekniklerin belirlenmesi yabancı dil olarak Türkçe öğretimin etkililiğini artıracaktır.

Kelime ediniminin doğasında artarak ilerlemenin olması, kelime ediniminin birçok yolu olduğunu gösterir (Schmitt, 2000:4). Yabancı dil öğretimi alanında kelime öğretiminde de bu çeşitlilikten kaynaklanan birçok fikir ortaya çıkmıştır. Bunlardan birisi de algıya dayalı kelime öğretiminde kelimelerin anlamsal bağlantılı, bir tema etrafında dönen ve anlamca birbirinden bağımsız kelime grupları hâlinde sunulmasıdır. Bu çalışma ile yabancı dil olarak Türkçe öğretimi yapan kurumlarda aktif olarak çalışan veya bu alanda akademik çalışmalarda bulunan öğretmen ve araştırmacılara bu kelime gruplarıyla yapılan öğretim etkinliklerinin etkililik düzeyini göstermek ve kelime öğretiminde yöntem seçimlerine katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

1.3. Problem Cümlesi

Türkçe kelimelerin anlamsal bağlantılı, bir tema etrafında dönen ve anlamca birbirinden bağımsız kelime grupları ile sunulmasının yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin algısal kelime öğrenimine etkisi nedir?

1.4. Alt Problemler

1. Türkçe kelimeler anlamca bağlantılı, bir tema etrafında dönen ve anlamca birbirinden bağımsız kelime grupları ile sunulduğunda öğrencilerin algısal kelime öğreniminde son test sonuçlarına göre anlamlı bir fark var mıdır?

2. Türkçe kelimeler anlamca bağlantılı, bir tema etrafında dönen ve anlamca birbirinden bağımsız kelime grupları ile sunulduğunda öğrencilerin algısal kelime öğreniminde ötelenmiş son test sonuçlarına göre anlamlı bir fark var mıdır?

1.5. Sayıtlar

1. Uygulama sırasında ve sonrasında kullanılan son testleri ve ötelenmiş son testleri öğrenciler gerçek öğrenme düzeylerini yansıtacak şekilde yanıtlamışlardır.

2. Yöntemlerde kullanılan kelimelerin öğrenilmesi üzerinde karıştırıcı etki yaratan durumlar (diğer derslerde de aynı kelimelerle karşılaşma gibi) kontrol altına alınmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma 2012 – 2013 öğretim yılı bahar döneminde elde edilen verilerle sınırlandırılmıştır.

2. Araştırma Dokuz Eylül Üniversitesi Dil Eğitimi Araştırma ve Uygulama Merkezinde B-1 seviyesindeki öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir.

3. Araştırma öğrencilerin kendilerine uygulama süresince sunulan kelimeleri hatırlama düzeylerini kapsamaktadır.

1.7. Kısaltmalar

YOT: Yabancı dil olarak Türkçe

DEDAM: Dokuz Eylül Üniversitesi Dil Eğitimi Araştırma ve Uygulama Merkezi.

II. BÖLÜM

2. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

2.1. KELİME ÖĞRETİMİ

Öğrenme bireyin kendi yaşantısı yoluyla davranışında meydana gelen değişimlerdir (Senemoğlu, 2009). Öğretim de öğrenme süreci içerisinde meydana gelen etkinliklerdir. Kelime öğrenimi ise kelime hazinesinde meydana gelen değişikliklerdir. Senemoğlu (2009)'na göre öğrenme ürünü olan davranışlar iki yolla kazanılır.

1. Planlı eğitim yoluyla, yani kasıtlı kültürleme ürünü davranışlar.
2. Gelişigüzel kültürleme ürünü olan davranışlar (Senemoğlu, 2009: 92)

Planlı eğitim (kasıtlı kültürleme) ürünü davranışlar; okullarda ya da değişik kurumlarda bir plan uyarınca kazandırılmaya ya da değiştirilmeye çalışılan istendik nitelikteki davranışlardır. Gelişigüzel kültürleme ürünü olan davranışlar; belli bir yerde belli bir plan uyarınca değil, yaşam içinde kendiliğinden kazanılan davranışlardır (Senemoğlu, 2009: 92-93).

Öğrenme ürünü ortaya koymaya yönelik bu yaklaşımlar kelime öğrenimi için de geçerlidir. Klapper (2008) kelime öğreniminde örtük ve planlı kelime öğrenimini yaklaşımlarını değerlendirmiştir. Thornbury (2002) öğrenenlerin ikinci dilde kritik miktarda kelime öğrenmesi gerektiğini ve bu miktara ulaşmak için öğrenmenin planlı ve örtük olması gerektiğini belirtmiştir. Bunun yanında Hunt ve Begler (2002) kelime öğretimi için üç yaklaşım önerir. Örtük öğrenme, planlı öğrenme ve bağımsız strateji gelişimi. Örtük öğrenmenin temel kaynağı sınıf dışı etkinlik olarak önerilen kapsamlı okumadır. Planlı öğretim öğrenenler için hedef

kelimelerin belirlenmesidir. Bunlara ek olarak öğrenenlerin karşılaştıkları kelimelerin anlamını kavramalarına yardımcı olunmalı ve bağlamdan çıkarımda bulunmaları için stratejileri öğrenmeleri gerekir. Klapper (2008) bağlamdan örtük öğrenmenin kelimenin anlaşılmasında şüphesiz önemli bir rolü olduğunu düşünmekle beraber anlamlandırmanın hızlı olması gerekliliğinin kelimenin anlamının zihinde tam belirmesini engellediğini belirtir. Ancak stratejiler ve planlı öğrenmenin kelimenin diğer yönleri olan birlikte kullanımlar, anlam ilişkileri ve sınırlamalar hakkında yeterli bilgiyi veremeyeceğini de ifade ederek örtük ve planlı öğretimin birbirini tamamladığını belirtir.

Kelime öğreniminde sık tartışılan planlı ve örtük öğrenme ayrımının yanında algısal kelimeler ve kullanımsal kelimeler arasında da ayrım vardır (Hatch & Brown, 1995; 370). Algısal bilgi pasif bilgi olarak adlandırılır ve dinleme veya okuma ile ilgili bilgidir. Kullanımsal bilgi aktif bilgi olarak adlandırılır ve konuşma veya yazma ile ilgili bilgidir. Kullanımsal bilgi algısal bilgiden daha fazla öğrenme gerektirir (Nation, 2005; 585). Belyayev (1963) pasif/aktif terimlerini eleştirir, okuma ve dinlemenin pasif beceriler olarak kabul edilmemesi gerektiğini savunur. Haycraft (1978) algısal kelimeleri “öğrencilerin bağlamda karşılaştıkları zaman fark ettikleri ve anladıkları ama doğru bir biçimde kullanamadıkları kelimeler”, kullanımsal kelimeleri “öğrencilerin anladığı, doğru telaffuz edebildikleri ve konuşma ve yazmada yapıcı kullanabildikleri kelimeler” olarak tanımlar (Hatch & Brown, 1995).

İnsanlar günlük hayatta kullanmasalar da birçok kelimenin farkındadırlar. Ancak insanlar gündelik hayatta bildikleri kelimelerin belli bir kısmını kullanır. Bu da algısal kelime hazinesinin kullanımsal kelime hazinesinden daha geniş olduğunu gösterir. Algısal kelime hazinesi ifadeden çok anlama ve anlamlandırma görevi gördüğünden bu kelime hazinesinin ikinci dil öğretiminde geliştirilmesi önemlidir.

Öğrenme zihinsel bir süreçtir. Öğretim de bu süreci daha verimli ve etkin kılma çabasıdır. Kelime öğrenimi sürecinin verimli ve etkin kılınması ancak bu sürecin nasıl meydana geldiğini anlamakla mümkündür. Bundan dolayı kelime öğrenim sürecini anlamak gerekir.

Kelime öğrenimi birçok durumu içerir (Meara, 1999b; Walter, 2009). Kelime öğretimi devamlı bir süreçtir, sadece yeni kelimelerin eklendiği değil ancak bir ölçüde bilinen kelimelerin bilgisinin inşasıdır (Cameron, 2001:74). Bu görüş kelimenin örtük veya planlı olarak bilinmeyen durumundan zihinsel sözlükteki diğer kelimelerle bağlanması fikrinden ortaya çıkar. Thornbury (2002)'ye göre kelime öğrenimi bir hafıza görevidir. Kelime öğrenimi birim öğrenmek ve ağ oluşturmaktır. Aitchison (1994) bu süreci, anadili konuşan bir çocuğun bir kelimeyi edinme rotasında gittiği üç temel basamak olarak tanımlamıştır. Birinci basamak etiketleme, anlamı yapı üzerinde haritalandırmadır. Sonraki basamak paketleme, sözcüklerin anlamsal sınırlarının nasıl fark edileceğidir. Son basamak ağ oluşturma, sözcüksel ağda diğer kelimelerle yeni edinilen kelimelerin birleştirilmesini içerir (Walter, 2009). Brown ve Payne (1994)'e göre kelime öğrenmede beş temel adım vardır.

1. Yeni kelimelerle karşılaşmak için kaynaklara sahip olma.
2. Görsel, işitsel veya her ikisi ile yeni kelimenin biçimlerinin net görüntüsünü elde etme.
3. Kelimelerin anlamını öğrenme.
4. Biçim ve anlam arsında kuvvetli bir hafıza bağlantısı kurma.
5. Kelimeleri kullanma (Hatch & Brown, 1995; Cameron, 2001).

Kelime öğreniminin unsurlarından biri öğrenilecek kelimelere ulaşmak için gerekli olan kaynaklardır. Meara (2005), yazılı kaynaklardan kapsamlı okuma yoluyla daha çok kelimeye maruz kalınacağını ve bu yolla kelime hazinesinin gelişeceğini belirtir. Linse (2005)'e göre kelime hazinesi okuma, dinleme, konuşma ve yazmadan oluşan dört beceriyle bütünleşik öğrenilmeli. Thornbury (2002) öğrenciler için muhtemel beş kelime kaynağı olarak listeler, ders kitapları, kelime kitapları, öğretmen ve diğer öğrencileri belirtmiştir. Hatch & Brown (1995) da yeni kelimelerle karşılaşma ortamlarını okuma kitapları, dergi ve gazeteler, radyo ve televizyon, ana dil konuşurlarıyla bir araya gelme, kelime listeleri ve sözlükler olarak açıklar.

Kelimenin biçiminin elde edilmesi, ana dildeki benzer seslerin olduğu kelimeler ile yeni kelimeler arasında ilişki kurulması; ses sembollerini kullanarak kelimelerin yazılması; bilinen diğer dillerdeki benzer kelimelerle ilişki kurulması; bilinen diğer kelimelerle benzerliklerin fark edilebilmesi olarak açıklanabilir.

Kelimelerin anlamının elde edilmesi kısaca kelimenin anlamının ne olduğunun resminin zihinde çizilmesi, bağlam içindeki kullanım farklılıklarının ve benzerliklerinin, kullanım çeşitliliklerinin bilinmesidir.

İkinci dil edinimindeki kelime araştırmalarının temel sorusu iki dilde de kelimelerin zihinde nasıl depolandığıdır. Çeşitli alternatifler aşağıda gösterilmiştir.

1. İki Ayrı Hafıza: İkinci dildeki kelime tamamen birincisinden farklı korunur. Fransızcada “libre” kelimesini öğrenen bir İngiliz bu kelimeyi, İngilizcedeki “free” kelimesinden ayrı olarak zihninde korur.

2. Ana Dili Hafızasına Bağlı İkinci Dil Hafızası: Her iki hafıza ikinci dildeki öğrenilen kelimenin ana dili ile her zaman ilişkili olacağı şekilde bağlanır. Fransızcada “libre” kelimesinin anlamını düşünmek için önce İngilizcede “free” kelimesinin anlamını düşünür. Thornbury (2002) ana dilin desteklediği gibi aynı zamanda ikinci dil sözlüğünün oluşumunu etkileyen potansiyel bir engel olduğu görüşündedir.

3. Örtüşen Hafızalar: Bazı kelimelerin ortak olduğu, bazılarının olmadığı örtüşük bir sistem vardır. Fransızcadaki “libre” kelimesi İngilizcedeki “free”, “liberty”, veya “liberal” kelimeleriyle bağlantılı olabilir.

4. Tek Hafıza: Her iki dil için örtüşen tek bir kelime hafızası vardır. Fransızca “libre” ve İngilizce “free” kelimeleri beraber depolanır (Cook, 2008:52).

Birçok kelime flaş kartlar, alıştırmalar, bulmacalar vb. ile kavranır, biçim anlam bağlantısı sıkılaştır. Oxford (1990) biçim ve anlam bağlantısını hafızada

kurmak için dört genel başlık altında yaklaşık on tane strateji belirlemiştir (Hatch & Brown, 1995). Bunlar Tablo 1'deki gibidir.

Tablo 1
Biçim ve Anlam Bağlantısının Hafızada Kurulması

Zihinsel Bağlantı Oluşturma	1. Dil materyallerini anlamlı birimler içinde grupta 2. Hafızada bulunan kavramlara yeni dilsel bilgilerin bağlanması 3. Anlamlı cümleler, diyaloglar veya hikâyeler gibi bir bağlam içerisinde yeni kelimelere yer vermek.
Görüntü ve Ses Uygulaması	4. Anlamsal haritalamayı kullanma. 5. İşitsel ve/veya görsel bağları anahtar kelimelerle kullanma 6. Daha iyi hatırlanan bir kelime ile hedef dildeki kelimenin ilişkilendirilmesi yoluyla sesleri hafızada temsil etme.
Gözden Geçirme	7. Hedef dil materyallerini aralıklarla dikkatlice gözden geçirme.
Kullanma	8. Yeni hedef dil ifadelerini eyleme dönüştürme. 9. Yeni kelime öğrenildiğinde kartlar üzerine yazma ve kartları sınıflama gibi mekanik teknikleri kullanma

Kelimeler arası anlam bağlantıları hafızada kurulduktan sonra sıra kelimelerin kullanımına gelir. Kelimenin kullanımı ise kelimenin öğrenen birey tarafından pasif durumdan aktif duruma geçirilmesidir. Yani gündelik hayatta kullanılmasıdır.

Brown ve Payne (1994)'nin belirttiği beş adımın kolay bir şekilde gerçekleşmesi için hem öğrenenlerin hem de öğreticilerin bir takım stratejileri kullanmaları faydalı olacaktır. Örtük ve planlı öğrenmenin yanında strateji kullanımı

da dikkat edilmesi gereken bir durumdur. Linse (2005) öğrencilerin yeni kelimelerin anlamını keşfedebilmek adına öğrenme stratejilerini kullanmaya ihtiyaçları olduğunu vurgulamıştır.

Öztürk (2006) kelime öğrenim stratejilerini öğrenenin ikinci bir dilde kelime öğrenme alışkanlığı olarak; kelime öğretme stratejilerini öğretmen tarafından gerçekleştirilen hedef kelimelere yönelik öğretme ve pekiştirme etkinlikleri olarak tanımlamıştır. Kelime öğretme tekniklerini de sunum stratejileri, pekiştirme stratejileri, strateji öğretimi olarak sınıflamanın daha kullanışlı olacağını düşünmektedir.

“Öğretmenler kelime öğretimini kullanışlı kelimeler ve öğrenenlerin kendi kendine anlam çıkarmalarına yardım eden öğrenme stratejileriyle kolaylaştırmalıdır (Nation, 2003; Linse, 2005:122).”

İkinci dildeki bilinmeyen kelimeleri anlamak için, insanlar tahmin, sözlük kullanımı, kelimenin biçiminden ve bağlantılı kökteşlerinden çıkarımda bulunma gibi stratejiler kullanır (Cook, 2008). Nation (2005)’a göre dört temel kelime öğrenme stratejisi vardır.

- Bağlamdan tahmin etme
- Kelime kartlarından öğrenme
- Kelime birimlerinin kullanımı (Ekler)
- Sözlük kullanımı

McCarten (2007) öğrencilerin sınıf içerisinde kelimeleri daha etkili öğrenmeleri için, kelimeye odaklanma, çeşitlilik sunma, tekrar ve geri dönüş, kelimelerin düzenlenmesi için olanaklar sağlama, kelime öğretimini kişiselleştirme, aşırıya kaçmama ve sınıfta stratejik kelime kullanımı gibi temel ilkeler belirlemiştir.

Nattiger (1988) kelime hazinesinin gelişmesi için birtakım sınıf içi teknikler sunmuştur. Bunlar kavramaya yönelik teknikler (anlama ve kelimeleri depolama) ve

kullanımsal teknikler (alma ve bu kelimeleri kullanma) şeklindedir. Kavrama teknikleri; bağlam maddeleri, kelime yapısı, anımsatıcı araçlar, bir nesneye bağlama, bağlantılı çiftler oluşturma, anahtar kelimeler, tüm fiziksel tepki, bilişsel derinlik, kurallı gruplama, kelime benzerliği, tarihi ve yazımsal benzerlik, birlikte kullanımlardan yararlanmayı içerir. Kullanımsal teknikler; karmalaşma, durumsal gruplar, anlamsal gruplar, metafor grupları ve birlikte kullanımları içerir (Nunan, 1999: 134).

Johnston sözcük öğretiminde yaptığı gözlemler sonucunda bir takım eğitsel ilkeler belirlemiştir:

- Birbiriyle yakın ilişkisi olan (isimler gibi) öge gruplarında öğrencilerin tek seferde öğrenme güçlüğü olduğu.
- Zıt kelimeler aynı derste veya aynı üniteye beraber sunulmamalı
- Öğrenenler bir biçimle bir özelliği eşitleme eğilimindedir, birden fazla özelliği olan kelimeler aynı anda sunulmamalı (Nunan, 1991).

İyi planlanmış bir dil dersinin kelime bileşenleri şu şekildedir: ortalama kelime seviyesine odaklanır, dengeyi sağlar, öğrenme için fırsat aralığı ve öğrenenlerin kelime bilgisini etkin bir şekilde izler ve değerlendirir (Nation, Chung, 2009).

Bu bilgiler ışığında algıya dayalı kelimelerin öğretimi kelimelerin seçimi, kelimelerin anlamının verilmesi ve kelimeleri sunma aşamalarından oluşur.

2.1.1. Kelimelerin Seçimi

Kelime öğretimi sürecinin planlanmasında ilk önce ne öğretileceğinin belirlenmesi gerekir. Kelime öğretimi kavramı çok geniş bir kelime evreniyle ilgilidir. Bir dilde bulunan bütün kelimelerin öğretimi bir anda mümkün değildir. Bunun için kelime evrenini daraltmak gerekir. Bunu yapabilmemiz için kelimeleri

belirli özelliklerine göre seçmeliyiz. Kelime seçimi için White (1989) ve Richards (2001) tarafından önerilen bazı ilkeler şunlardır:

- a) Kullanım sıklığı
- b) Kapsam
- c) Yaygınlık
- ç) Hatırlanabilirlik
- d) Tanımlama gücü
- e) Öğrenilebilirlik (Genç, 2004:120).

Bu ilkeler içerisinde kullanım sıklığı öğretilecek kelimelerin sınıflandırılmasında yaygın olarak kullanılmaktadır. Sözcükbilimde sıklık, bir dilin sözcüklerinin öteki sözcüklere oranla daha çok ya da daha seyrek kullanılması anlamına gelir (Aksan, 2009:C.3, 20).

Kelime sıklığı çalışmaları eğitimden, psikolojiye, işletmeden, dil bilimi çalışmalarına kadar birçok alanda kullanılmak üzere bizlere veriler sunar. Bunlara kısaca bakacak olursak;

- a) Yabancı dil öğrenmeye başlayanlara ve ilköğretim öğrencilerine başlangıç aşamasında hangi kelimelerin verileceğinin tespitine imkân verir.
- b) Sözlük hazırlanırken kelimelerin anlamlandırılmasında hangi anlamın ön plana alınacağını ortaya koyar.
- c) Geniş tabanlı bir çalışmada en çok kullanılan kelimeler ortaya çıkar ki bu da temel söz varlığını oluşturur.
- ç) Art zamanlı bir çalışma yapılırsa kelimeler bazında dilin geçirmiş olduğu değişim ortaya konur.
- d) Kelimelerden hareketle dilin kullanıcılarından meydana gelen kültür değişimini ortaya koyar.
- e) Dildeki yabancı kelime oranlarını göstererek dilin gelişim süreci hakkında bilgi verir.
- f) Stilistik çalışmalarda ayrıntılı veri sağlanmasına yarar.

g) Metin analizleri daha sağlıklı yapılır ve yorumlar daha derinlemesine olur (Ölker, 2011: 17).

Sıklık listeleri ne öğreteceğimiz ve ne sunacağımız hakkında bize seçenek sunmada yardımcı olur. Sıklık bilgisi bir rehber olarak önemlidir (McCarten, 2007:4). Kelime öğretimi ve öğrenimi için ders planlanırken yüksek tekrarlı 1500 ve 2000 arasındaki kelimeler, kelime öğretimi için çok önemlidir (West, 1953; Nation, 2005). Nunan (1991), West (1961)'in İngilizce için yayınladığı ve en çok tekrar edilen 2000 kelimelik listesi gibi sıklık sayımına bağlı çalışmaların işlevsel kelime bilgisi oluşturmada çok etkili olduğunu varsaymaktadır.

Türkçe için ise bu konuda yapılan çalışmalar öncelikle eğitim alanında yapılmıştır. Amerikalı bilim adamı Mr. Birdge, üç eserden toplam 15.000 kelime tespit etmiştir. Aksoy “ Bir Dili Öğrenmek için En Lüzumlu Kelimeler ve Bu Kelimelerin Belirtme Usulü” adlı eserinde İngilizce için yapılan sıklık çalışmalarıyla bu çalışmayı kıyaslayarak Türkçeyi temsil noktasında yetersiz olduğunu belirtmiştir (Aksoy, 1936; Ölker, 2011: 17). Daha sonra ise en önemli çalışma Joe E. Pierce'in yaptığı çalışmadır. Pierce çalışmasını konuşma dili ve yazı dili olarak iki başlıkta ele almıştır. Konuşma dili için 137.000, yazı dili için ise 1.000.000 kelime ele almıştır (Ölker, 2011; 17). Kelime sıklığı üzerine yapılan en ciddi çalışma İlyas Göz (2003)'ün “Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü” dür (Kılınçarslan, 2009: 6). Göz; Kucera ve Francis'in çalışmasını örnek alarak yaptığı bir anket sonucunda belirlediği değişik türlerden oluşan kitap ve dergiler ile bir yıl boyunca bir gazeteyi izleyerek, bunları taramış, yaklaşık beş yılda 1.000.000 kelimedenden meydana gelen bir havuz oluşturmuş ve 22.693 sözcüğün madde başı olarak yer aldığı bir sıklık sözlüğünü ortaya koymuştur (Yıldız ve diğer., 2010:316).

Ömer Harit (1971) “Samsun ve Ankara İllerinin 6 – 7 Yaş Çocuklarında Kelime Hazinesi Araştırması”, Musa Çiftçi (1991) “Bir Grup Yüksek Öğrenim Öğrencisi Üzerinde Kelime Serveti Araştırması”, Mustafa Çıplak (2005) “Uşak Merkez İlköğretim 5, 8 ve 11. Sınıfların Yazılı Kelime Hazinesinin Üzerine Bir Araştırma”, Belkıs Kılınçarslan (2009) “Orhan Veli'nin Şiirlerinde Kelime Sıklığı

Üzerine Bir Araştırma”, Gökhan Ölker (2011) “Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü (1945-1950 Arası)”, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bireylerin öğrenmesi gereken temel kelimelerin belirlenmesi amacıyla Ufuk Aşık (2007) tarafından yapılan “Yabancılar için Temel Türkçe Sözlük Varlığının Oluşturulması” adlı yüksek lisans tezi de Türkçede yapılan diğer kelime sıklığı çalışmalarındandır.

2.1.2. Kelimelerin Anlamı

Basit olarak düşünüldüğünde bir kelimenin öğrenilmesi sadece onun tanımının bilinmesi olarak düşünülebilir. Ancak bir kelimeyi bilmek geleneksel anlamsal düşüncenin yanında kelimeye bağlı birçok özelliğin bilgisini de içerdiği yaygın olarak kabul edilir (Wolter, 2009). Nation (2005)’a göre bir kelimenin anlamını bilmek kelimenin biçimini, anlamını ve kullanımını bilmektir. Tablo 2’de kelime bilgisinin ne içerdiği açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 2
Kelime Bilgisinin İçeriği

BİÇİM	Konuşma	A	Sesin neye benzediği?
		K	Kelimenin nasıl telaffuz edildiği?
	Yazma	A	Kelimenin neye benzediği?
		K	Kelimenin nasıl yazıldığı ve hecelendiği?
	Kelime Çiftleri	A	Kelimeyi anımsatan çiftler neler?
		K	Anlamı vurgulamak için gerekli kelime çifti ne?
ANLAM	Biçim ve Anlam	A	Kelime biçiminin işaret anlamı ne?
		K	Anlamı vurgulamak için kullanılabilen kelime biçimi ne?
	Kavram ve Göndergeler	A	Kavrama ne dâhildir?
		K	Ürün kavramını ne ifade edebilir?
	Bağlantılar	A	Akla gelen diğer kelimeler nelerdir?
		K	Yerine kullanılabilen diğer kelimeler nelerdir?
KULLANIM	Dil bilgisel işlevler	A	Kelimeyi meydana getiren bileşenler neler
		K	Kelimenin kullanılması gereken bileşenler neler?
	Birlikte kullanımlar	A	Bununla birlikte ortaya çıkan kelime veya kelime türleri nelerdir?
		K	Bununla birlikte kullanılması gereken kelime veya kelime türleri nelerdir
Kullanım sınırlığı (Kayıt, tekrar vb.)	A	Nerede, ne zaman ve hangi sıklıkta bu kelime ile karşılaşılabilir?	
	K	Nerede, ne zaman ve hangi sıklıkta bu kelimeyi kullanırız?	

Not: Üçüncü sütündeki A: Algısal bilgi, K: Kullanımsal bilgidir (Nation, 2005:584).

Kelime bilgisini kazanmak ayrıntılı, birikimli bir süreçtir. Bu sürecin bileşenlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Kelimenin biçimini bilmek: ses bileşenleri, telaffuz.
2. Anlamını bilmek: basit biçimde anlatmak, farklı yapılarda anlamını sunmak, diğer kelimelerle ilişki kurmak.
3. Kullanımı bilmek: dil bilgisi, birlikte kullanım, özel değişken ve değişimler veya kısıtlı kullanımlar (Klapper, 2008).

Ur (2009) kelime öğretimini biçim dil bilgisi, kelimenin yapısı ve iki farklı anlam yaklaşımıyla ele alır. Ur (2009), kelimeye anlamsal yaklaşımının ilkinde “düzanlam, çağrışım, uygunluk” gibi anlamsal olguları dikkate alır. Düzanlam, kelimenin akla gelen ilk anlamıdır. Çağrışım, bir ögenin anlamıyla tam belirgin olmayan olumlu veya olumsuz duygular hissettiren anlamıdır. Örnek olarak “köpek” kelimesi İngilizcede “arkadaşlık, sadakat” gibi olumlu anlamlar taşırken aynı kelime Arapçada “pis” ve “adilik” gibi olumsuz çağrışımlar uyandırır. Uygunluk ise bir bağlam içerisinde uygun kelimenin seçilmesidir. Bu duruma örnek olarak Türkçeden “kara” ve “siyah” kelimelerinin kullanımını verebiliriz. “Kara gözlü güzel” tamlamasında “kara” kelimesi yerine “siyah” kelimesinin aynı anlamı taşımasına rağmen kullanılması uygun düşmez. Aynı etkiyi ve anlam dolgunluğunu sağlamaz. Kelimenin ikinci anlam yönünü ise kelime ile bağlantılı anlamlar oluşturur. Bunlar; eş anlamlılık, zıt anlamlılık, altanlamlılık, eş-altanlamlılık, üstanlamlılık ve çeviridir.

2.1.3. Kelimelerin Sunumu

Kelimeler ve kelime anlamının ne içerdiği bilgisinin yanında öğrencilere kelimelerin nasıl sunulacağı veya öğretileceği önemli bir konudur. Özellikle derslerin planlanması ve öğretim materyallerinin tasarlanması için bu gereklidir. Ur (2009), yeni kelimelerin sunumu için birtakım aşamalar belirlemiştir:

- a) Kısaca tanımın verilmesi (sözlük anlamının verilmesi)
- b) Detaylarıyla tarif etme (betimleme)
- c) Örneklemeye
- ç) Resimle gösterme
- d) Gösteri
- e) Bağlam içinde sunma

- f) Eş anlamlı kelimelerin kullanımı
- g) Zıt anlamlı kelimelerin kullanımı
- ğ) Çeviri
- f) İlişkili fikirler, birlikte kullanım

Cameron (2001) kelimelerin kalıcı bir biçimde zihinde depolanmasının bir ağ örgüsü şeklinde olacağını düşünür ve bunun için şu etkinlikleri önerir;

1. Kelimelerin tematik düzenlenmesi
2. Kelimelerin bir bütünün parçası olarak düzenlenmesi
3. Kelimelerin eş ve zıt anlamlılar olarak düzenlenmesi
4. Kelimelerin geçici kategoriler içerisinde düzenlenmesi

Oxford ve Crookall (1990) kelime öğrenme konusunda önemli teknikleri dört başlık altında incelemiştir.

1. Bağlamsal olamayan
2. Yarı Bağlamsal
3. Bağlamsal
4. Şartlata Uyabilen

Bağlamsal olmayan teknikler kelime listeleri, flaş kartlar ve sözlük kullanımı; yarı bağlamsal teknikler kelimeleri gruplama, kelime veya kavram bağlantıları, görsel betimleme, sözel betimleme, anahtar kelime, fiziksel tepki, fiziksel duyumsama, anlamsal haritalamadır. Yarı bağlamsal teknikleri de kendi içerisinde üç grup olarak inceleyebiliriz. Diğer kelimelerle ilişkili oluşlarına göre (kelime grupları, kelime veya kavram bağlantıları ve sözel betimleme); daha dil bilimsel oluşlarına göre (görsel betimleme, fiziksel tepki, fiziksel duyumsama) çok anlamlı oluşlarına göre (anahtar kelime ve anlamsal haritalama) şeklinde inceleyebiliriz. Bağlamsal teknikler dört temel dil becerisine yönelik etkinlikler içerir. Okuma ve dinleme etkinlikleri, konuşma ve yazma etkinlikleridir. Şartlara uyabilen teknikler ise bahsi geçen tüm tekniklerden etkili olanların uyarlanmasıdır. Bu teknik daha çok hafızaya

yönelik etkinlikler içerir. Öğrenilen kelimelerin belirli aralıklarla düzenli olarak tekrar edilmesidir. Bu teknik yapısal tekrar olarak da adlandırılır.

Kelime öğretiminin öneminin anlaşılmasıyla birlikte bu alanda birçok çalışma yapılmıştır. Ancak alan yazında bazı konularda bir uzlaşma sağlanamadığı görülmektedir. Bu konulardan birisi de kelimelerin hangi kelime grubu içerisinde sunulmasıyla daha etkili öğrenmenin sağlanacağıdır. Tinkham (1997) öğrencilerin kendilerine sunulan yeni kelimeleri öğrenmek için çabaladığını, farklı biçimlerde kelimelerin seçilmesinin öğrenme sürecine yardım edebileceğini vurgular. Bunun için üç kelime grubu önerir. Bunlar anlamsal bağlantılı kelimeler, bir tema etrafında dönen kelimeler ve anlamca birbirinden bağımsız kelimelerdir (Özlu, 2009).

2.1.3.1. Anlamsal Bağlantılı Kelimeler

Birçok ikinci dil edinim teorisyenleri ve uygulayıcıları anlamca bağlantılı grupların ikinci dilde yeni kelimelerin öğretiminde etkili bir yöntem olduğunu dolaylı veya doğrudan savunurlar (Erten ve Tekin, 2008). “Yabancılara Türkçe öğretiminde, diğer yabancı dillerin öğretiminde olduğu gibi anlamca ilgili sözcüklerin beraber öğretilmesi oldukça yaygın bir uygulamadır (Bayraktar, 2010;389)”. “Anlamsal bağlantılı gruplar belli biçimsel veya anlamsal özellikleri paylaşan öğeleri belirli gruplar olarak bilinir (Crystal, 2008;279)”. Özlu (2009) anlamsal bağlantılı kelimelerin eşaltanlamlı kelimelerden oluştuğunu belirtir. Altanlamlı ve eşaltanlamlı kelimelerin ne olduğunu Crystal (2008) şu şekilde açıklamıştır.

Anlambilimde, kelimeleri birbirleriyle ilişkilendiren anlam bağlantılarının incelenmesinde kullanılan bir terimdir. Altanlamlılık, spesifik ve genel kelimeler arasındaki ilişkiden gelir; yani, spesifik olan kelime daha genel olan kelimenin anlamsal olarak içerisinde yer almaktadır. Örneğin, kedi hayvanın altanlamıdır, flüt enstrümanın, sandalye mobilyanın vb. Her bir durumda, alt terimi tanımlamaya yönelik bir üst (kapsayıcı) terim vardır, aynı sözlüklerde olduğu gibi (kedi bir hayvan türüdür...). Aynı üst terimin altanlamı olan bir dizi sözcük ise eş-altanlamlı olarak adlandırılır, mesela flüt, klarnet, trampet (Crystal, 2008;233).

“Anlamsal bağlantılı gruplar aynı söz dizimsel ve anlamsal özellikleri paylaşan, ortak bir kavram altında gruplanan (ör. çiçek adları) kelimelerdir (Mirjalili, Jabbari, Rezai, 2012;214)”. Birçok yazarın anlamca birbirine bağlı gruplarla kelime öğretimini desteklemek için gerekçeleri şunlardır:

- Bir dizi kelimeyi öğrenmek için öz öğrenme çabası gerektirir (Neuner, 1992).
- Hafızadan ilişkili kelimeleri bulup yeniden hatırlamak kolaylaşır.
- Bilginin nasıl düzenleneceğini öğrenenlere göstermeye yardım eder (Dubar, 1992).
- Beyinde kaydedilmiş bilgiyi yansıtmamanın bir yoludur.
- Grup içerisinde kelimelerin diğerleriyle ilişkisini ve farkını göstererek kelimenin anlamını daha açıklar (Nation, 2000).

Anlamsal bağlantılı kelime dizisi, anlamca ilintili kelimeleri ya da aynı anlamsal veya kelime olarak aynı anlamı karşılayan kelimeleri içerir. Anlamsal bağlantılı kelime öğretimi için dil bilimdeki ‘anlamsal alan teorisi’ ve bilişsel psikolojideki ‘anlamsal harekete geçirme teorisi’ ve çağrışımsal destekleme gibi bazı teoriler temel alınabilir. Anlamsal alan teorisine göre, bir dilin kelime bilgisi belirli anlam alanlarıyla ilintili diziler şeklinde düzenlenebilir. Anlamsal harekete geçirme teorisine göre ise, kelimeler kökler denilen zihinsel yapılar yoluyla hafızada işlenir. Çağrışımsal destekleme ile bu teori bağdaşmaktadır. Çağrışımsal desteklemeye göre eğer ilişkili öğeler aynı anda sunulursa bilgiye erişim süreci kolaylaşır. Bundan dolayı, “hemşire” kelimesi “tereyağı” gibi ilgisiz bir kelimeyle sunulmaktansa “doktor” gibi bağlantılı bir kelimeyle sunulduğunda daha hızlı tanınır (Hashemi ve Goedasiaei, 2005).

2.1.3.2. Bir Tema Etrafında Dönen Kelimeler

“Bir tema etrafında dönen kelimeler, paylaşılan bir konusal kavrama (ör. Balık tutmak) ve bilişsel ilişkilendirmeye bağlı olarak birlikte gruplanan kelimelerdir. Bu kelimeler aynı söz dizimsel özellikleri paylaşmayabilir (Mirjalili, Jabbari, Rezai, 2012;214)”. “Bu yöntem daha çok anlamsal gruplamaya karşı bir

kanıt olarak engel teorisini gösterir. Bu teoriye göre hedef bilgi öncesi veya sonrası öğrenilen diğer bilgi arasındaki benzerlik arttıkça, hedef bilginin öğrenme zorluk derecesi de artar (Mirjalili, Jabbari, Rezai, 2012)”.

Tinkham (1997)’a göre engel teorisi ve ayırt edicilik hipotezine dayalı araştırmaların sonuçlarının, gruplamanın tek başına ikinci dildeki yeni sözcüklerin öğrenimini engellediğine inanmaya araştırmacıları sevk etmemelidir.

Sözcükleri farklı şekilde gruplamanın gerçekte öğrenimi kolaylaştırabileceği olasılığı, şu anda bir dilin konuşurlarının varsayıdık davranışlarının bilinçsiz bir şekilde onların zihinsel dağarcığını düzenlediğini araştıran sözcüksel anlambilimciler tarafından ileri sürülmüştür (see Kittay and Lehrer, 1992). Bu anlambilimciler anlamsal gruplamaları anlamsal alanlardan gelen sözcük dizileri olarak tanıırken, birçoğu da sözcüklerin bilinçsiz bir şekilde, bir konuşurun bilgi birikimini parçalara ayıran kavramlar olan belirli çerçeve ya da şemalara katılımlarına göre düzenleniyor olabileceğini varsaymaktadır (bakınız: Fillmore, 1985). Böyle bir çerçeve ya da şemadan alınan bir sözcük grubu *kurbağa, gölet, sıçramak, yüzmek, yeşil, kaygan* gibi sözcükleri içerebilir. Bunlar farklı sözcük türleridir ve ortak bir tematik kavramla yakından ilişkilidir. İlişkisel güçlerine bağlı olarak, bu sözcük grupları dilbilimselden çok bilişsel olarak türetilir ve sonuç olarak, dilbilimsel analizden çok öğrenme süreçleriyle ilgilenen öğrenci merkezli ikinci dil öğrenimi programlarına daha uygun gibi görünür (Tinkham, 1997;141).

Bir tema etrafında dönen kelimelerin zihinde oluşturulmasının daha iyi anlaşılabilmesi için çerçeve ve şema terimlerinin açıklanması gerekir. Anlam çerçeveleri, zihinde kelimelerin bilinen ilk anlamlarıyla konular içinde kodlandığı çerçevelerdir. Böyle bir yaklaşım içinde kelimeler veya kelime anlamları birbiriyle doğrudan bağlantılı değildir. Fillmore ve Arkins (1992) fiilerden oluşan; satın almak, satmak, biriktirmek, harcamak, ödemek, mâl etmek kelimeleri ile alıcı, satıcı, mal ve para adlarını ticari işlem çerçevesinde bağlı kelimelere örnek olarak verirler (Al – Jabri, 2005).

Şema ise eski bilginin yeni bilgiyi nasıl etkilediğini açıklar. Bartlett (1992), “şema” terimini geçmiş teamüllerin etkin organizasyonu veya uyarlanmış doğal tepkilerin her zaman etkin olması gerektiği geçmiş deneyimler olarak tanımlar. Bunun anlamı şemaların bilinçsiz zihinsel süreçler olarak kabul edildiğidir. Yani bir

kişi ofis resmi hatırlamaya çalıştığında sandalyeler, masa, belgeç, daktilo bilgisayar ve bunun dışındaki bilgi parçalarını hatırlar (Al-Jabri, 2005).

2.1.3.3. Anlamca Birbirinden Bağımsız Kelimeler

Hedge (2000)'ye göre yeni kelimeler bir tema etrafında öğretilse bile engellerden dolayı öğrenen sorunlarının devam edeceğini vurgular. Çünkü tema etrafında dönen kelimeler de birbiriyle ilişkilidir. Hatta sadece öğrenme sürecine zarar vermez, öğrenilenlere de zarar verir. Çünkü öğrenenler kelimeleri karıştırmaya başlarsa öğrendiklerini unutmak zorundadır ve unutmak öğrenmekten daha zordur. Anlamca birbirinden bağımsız kelimelerin öğrenenlerin zihninde engelleyici bir etkisi olmayacağından dolayı daha kolay öğrenilir (Özlü, 2009).

Anlamca birbirinden bağımsız kelimeler, herhangi bir kavram içerisinde ilişkilendirilmeyen ve benzer söz dizimsel ve anlamsal özellikleri paylaşmayan kelimelerdir (Mirjalili, Jabbari, Rezai, 2012;214).

2.2. KELİME ÖĞRETİMİ İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Bu bölümde ikinci dil öğretiminde kelime öğretimi ile ilgili yapılmış Türkçe ve İngilizce yayınların bazılarına yer verilmiştir. Bu bölümde yer verdiğimiz yabancı dilde yazılmış makale ve tezler İngilizcenin ikinci dil olarak öğretimini konu almaktadır. Ayrıca bu bölümde İngilizcenin evrensel bir dil olmasından dolayı bu alanda yayınlanmış çalışmaların çokluğu nedeniyle sadece konunun ana hatlarını belirgin bir biçimde ifade etmek adına sınırlı sayıda İngilizce çalışmadan bahsedilmiştir.

2.2.1. Yabancı Dilde Yayınlanmış Çalışmalar

Bu alandaki ilk çalışma ikinci dilde kelime öğrenimi için uyarıcı ve cevap arasındaki benzerlik üzerine araştırmalar yapan Higa (1963) tarafından yapılmıştır. Higa (1963) araştırmasında yüksek ilişkili kelime listesinin düşük ilişkili kelime

listesinden daha zor olup olmadığını sınamak için yedi çeşit anlam ilişkisiyle yedi tane eşleşmeli çağrışımsal liste kullanmıştır. Sonuç olarak anlam ilişkileri güçlü listelerin öğrenilmesinin zor olduğunu bulmuştur (Al – Jabri, 2005).

Kelime öğretimi üzerine çalışma yapan Kroll ve Stewart (1994) Hollandaca ve İngilizce kelimelerin karşılıklı çevrilme zorunluluğu olan iki dilli bir çalışma yürütmüşlerdir. Biri tesadüfi, diğeri anlamca bağlantılı kelimeleri içeren iki liste oluşturmuşlardır. Sonuç olarak bağlam içinde Hollandacadan İngilizceye çeviri gerçekleştirildiğinde anlamsal bağlantılı kelimeler tesadüfi kelimelerden daha yavaş çevrilmiştir. Ancak bu sonuçlar İngilizceden Hollandacaya çeviri için değerlendirilmemiştir (Al – Jabri, 2005).

Tinkham (1997) ise çalışmasında ikinci dil öğreniminde yeni kelimeleri anlamsal ve tematik gruplamanın etkilerini incelemiştir. Bu terimleri, sözcüksel anlambilimin terminolojisine uygun olması ve kelime öğelerini düzenlemenin iki farklı yolunu ayırt etmek için kullanmıştır. Bu çalışmanın ana amacı, gruplamanın ikinci dildeki yeni kelimelerin öğrenimine etkisi üzerine öncü bir araştırma olmaktadır. Daha ayrıntılı ifade edecek olursak, hem anlamsal hem de tematik gruplamanın ikinci dildeki yeni kelimelerin öğrenim kolaylığı üzerine etkilerini araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda, araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. İkinci dil öğrencileri yeni kelimelerin anlamsal gruplamalarını anlamsal olarak bağlantısız kelimelere göre daha mı zor öğrenirler?
2. İkinci dil öğrencileri yeni kelimelerin tematik gruplamalarını bağlantısız dizilerden daha mı kolay öğrenirler?

Araştırma her biri pedagojik gruplamanın ikinci dil kelime öğrenimi üzerine etkilerini inceleyen, aynı katılımcıları ve izleği paylaşan iki farklı deneyden oluşmaktadır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre yeni ikinci dil kelimelerinin anlamsal gruplanması kelime öğrenimini olumsuz yönde etkilerken, tematik gruplama öğrenmeyi kolaylaştırmıştır. Benzer sonuçlar ortaya çıkaran iki ayrı deneyde, kelime dizileri anlamsal olarak ilgili İngilizce kelimelerle eşleştirilmiş (örneğin; kayısı, şeftali, erik, elma, armut) ve bu kelimeler bağlantısız kelime

dizilerine göre (örneğin; boya, cenaze, tarif, market, amca, buz) daha zor öğrenilmiştir. Tam tersi, tematik olarak eşleştirilen İngilizce kelime dizileri (örneğin; kurbağa, gölet, sıçramak, yüzmek, yeşil, kaygan) ilişkisiz kelime dizilerine göre (örneğin; bulut, ofis, riskli, sosyal, kaybetmek, silmek) daha kolay öğrenilmiştir.

Waring (1997), Tinkham (1993)'in çalışmasını Japonca kelimelerin öğretiminde tekrar etmiştir. Waring (1997)'in denemelerinin sonuçları, yeni kelimelerin aynı üst başlık altındaki kelime gruplarıyla öğretilmesinin öğrenmeyi etkilediğini ve anlamsal bağlantılı kelimelerin, anlamca birbirinden bağımsız kelimelerden daha yavaş öğrenildiğini göstermiştir ((Al – Jabri, 2005).

Nation (2000) makalesinde anlamca birbiriyle bağlantılı gruplar, zıt anlamlılar ve eş anlamlılar gibi bağlantılı kelimelerin öğretimi üzerine araştırmaları birlikte ele almıştır. Yaptığı araştırma sonucunda anlamsal bağlantılı kelimelerin aynı zamanda öğrenilmesinin öğrenmeyi zorlaştırdığını belirtmiştir. Ayrıca normal dil kullanımında kullanıldığı gibi anlamsal bağlantılı kelimelerin ayrı ayrı öğretilmesinin öğrenme zorluğunu engelleyeceğini söylemiştir.

Erten ve Tekin (2008) çalışmalarında iki farklı yöntem aracılığıyla yeni kelimelerin tanıtılmasının hatırlamaya etkisini araştırmışlardır. Yarı deneysel olan araştırmalarında 60 tane dördüncü sınıf öğrencisine itina ile seçilmiş anlamsal bağlantılı ve anlamca birbirinden bağımsız gruplardan oluşan 80 kelime sunmuşlardır. Yapılan istatistiksel analizlerin sonucunda anlamca birbirinden bağımsız gruplarla anlamsal bağlantılı gruplardan daha iyi sonuç alındığı görülmüştür. Bu araştırma, kelimeleri aynı anlamsal gruplar içerisinde sunmanın kelimelerin birbirine bağlanmasını ve hatta hatırlanmasını engellediğini göstermiştir.

Özlü (2009) çalışmasında anlamsal bağlantılı kelime gruplarının, bir tema etrafında dönen kelime gruplarının ve anlamca birbirinden bağımsız kelime gruplarının algıya dayalı kelime öğretimi üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Araştırmasını başlangıç düzeyinin üst seviyesindeki (A2) 23 öğrenciden oluşan İngilizce sınıfında gerçekleştirmiştir. Üç hafta süren kelime öğretimi sonrasında her

gruptan 24 olmak üzere öğrencilere toplam 72 kelime öğretilmiştir. Öğretim süreci ve sonrasında son test ve ötelenmiş son test uygulanmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgular yeni kelimeleri farklı tiplerdeki gruplar içinde öğrenmenin algıya dayalı kelime öğretiminde istatistiksel olarak bir fark olduğunu göstermiştir. Son test sonuçlarına göre anlamca birbirinden ilintisiz kelime grubundaki kelimelerin diğer gruplara göre daha etkili olduğu görülmüştür. Ötelenmiş son testlere göre ise anlam bakımından birbirinden ilintisiz kelime grubu ile tema etrafında dönen kelime grubu arasında anlamlı bir fark yoktur. Bu iki kelime grubunun anlamsal bağlantılı kelime grubundan daha etkili olduğu görülmüştür.

Mirjalili, Jabbari ve Rezai (2012) çalışmalarında anlamca birbiriyle bağlantılı, bir tema etrafında dönen ve anlamca birbiriyle bağıntısız kelime dizilerinin yanı sıra soyutlanma ve bağlam gibi iki öğretim yaklaşımının kelime öğretimine etkisini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini başlangıç seviyesi, orta seviye öncesi ve orta seviyeden 90 öğrenci oluşturmuştur. Verilerin analizinde ANOVA kullanılmıştır. Araştırma sonuçları tema etrafında dönen kelimelerin anlamca birbiriyle bağlantılı kelimelerden daha çok hatırlandığını göstermiştir.

Hashemi ve Gowdasiaei (2005) araştırmalarında buraya kadar bahsettiğimiz çalışmaların aksi sonuçlara ulaşmışlardır. Hashemi ve Gowdasiaei (2005), anlamsal bağlantılı ve anlamca birbirinden bağımsız kelime dizilerinin öğretiminin etkinliğini değerlendirmek ve bu iki metodun alt ve üst seviye İngilizce yetisi olan öğrencilere etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmada yabancı dil olarak İngilizce sınıflarından iki tanesi anlamsal bağlantılı ya da bağlantısız uygulama için rastgele seçilmiştir. Uygulama sonucunda öğrencilerin hedef kelimeleri kazanımları, Kelime Bilgi Ölçeği kullanılarak kelime genişliği ve derinliği açısından ölçülmüştür. Sonuç olarak her iki grupta da kelime genişliği ve derinliği açısından hedef kelimelerin bilgisinde anlamlı bir kazanım olmuş olsa da, hem üst hem alt seviyede anlamsal bağlantılı kelimelerle yüksek seviyeye ulaşılmıştır. Ancak, üst seviye öğrenciler alt seviyedeki öğrencilere göre daha fazla kazanım göstermişlerdir.

2.2.2. Türkçe Yayınlanmış Çalışmalar

Kelime öğretimi ve kelime hazinesinin gelişimine yönelik hem ana dili Türkçe öğretimi hem de yabancı dil olarak Türkçe öğretimi konularında birçok çalışma yapılmıştır. Bu bölümde sadece yabancı dil olarak Türkçe öğretimi konusunda yapılan kelime öğretimi ile ilgili çalışmalara yer verilmiştir.

Son yıllarda yabancı dil öğretimi çalışmalarında kelime öğretiminin öneminin ağırlık kazanmasının yabancı dil olarak Türkçe öğretimine de yansımaları olmuştur. Bunun neticesinde çeşitli sözlükçe ve söz varlığı çalışmaları yapılmıştır. Özcan (2006)'ın "*Başlangıç Düzeyi Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi İçin Sözlükçe Çalışması*" öğrenci sözlüğü biçiminde yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrenciler için çok dilli bir sözlük tasarlama çalışmasıdır. Bu çalışmada çeşitli kaynaklardan yararlanılarak genel anlamda ana dili konuşucuları sözlüğü içerisinde bulunması gereken birimler ile sözlüğün özellikleri belirlenerek öğrenci sözlüğü içerisinde yer alması gereken birimlere yer verilmiştir.

Aşık (2007) "*Yabancılar İçin Temel Türkçe Sözlük Varlığının Oluşturulması*" çalışması da öğrencilerin kelime öğretimi sırasında kullanım sıklığına dayalı kelimeleri öğrenmesi amacıyla Türkçenin konuşma dilinde sözcüklerin kullanım sıklığı üzerine bir bütüncü çalışması gerçekleştirmiştir.

Öğretim etkinliklerinde ne öğretileceğinin belirlenmesinin dışında nasıl öğretileceği de önemli bir sorundur. Bu durumdan hareketle yabancı dil olarak Türkçe öğretimi konusunda kelimelerin nasıl öğretileceğine yönelik yöntem çalışmaları da mevcuttur. Apaydın (2007) "*Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Sözcük Öğretimine Yönelik Bir Yöntem Denemesi*" çalışmasında temel düzey somut sözcük öğretimine yönelik ve bellekte kalıcılığın sağlanması için ulamsal bir yöntem denemesi gerçekleştirmiştir. Elde edilen veriler sonucunda "Ulamsal Sözcük Öğretimi"nin zihinde hem kodlamayı hem de geri çağırmaı kolaylaştırdığını gözlemlemiştir. Dervişoğulları (2008) "*Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretilen Sınıflarda Oyunlarla Sözcük Öğretimi*" çalışmasıyla aktif öğrenme

yaklaşımı temelinde oyun tekniğinin sözcük öğretimine etkisini araştırmıştır. Bu çalışmanın amacı oyunlar aracılığıyla sözcük öğrenme sürecinde olan öğrenciler ile oyun sürecinde olmayan öğrenciler arasında başarı düzeyi açısından bir fark olup olmadığıdır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgularda aktif öğrenme tekniklerinden oyunların öğretmen merkezli yöntemlere göre daha başarılı olduğu görülmüştür.

Uzdu (2008) “*Betimleyici Metinlerin Dilsel Özellikleri ve Bu Tür Metinler Yoluyla Sözcük Öğretimi*” çalışmasıyla betimleyici metinler yoluyla yabancılara Türkçe öğretimine yönelik malzeme hazırlamayı amaçlamıştır. Bu doğrultuda metinlerin dilsel yapılarını inceleyerek betimlemenin işlevi, yöntemi ve diğer özellikleri kapsamlı olarak ele almıştır. Betimleyici metinlerin incelenmesi sonucunda; niteleme sıfatları, yer belirten sözcükler, ad tümceleri, eksilteli tümceler ve ikilemeler gibi dilsel yapıların yoğun olarak kullanıldığı görülmüştür. Bu yapılardan niteleme sıfatları ve yer belirten sözcüklere ve betimleme nesnesinin kendi sözcüksel anlamına yönelik malzemeler geliştirmiştir.

Hasekioğlu (2009) Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yararlanılabilecek sözcük öğretim teknikleri ve etkinlikleri konusunda farkındalık kazandırmak amacıyla “*Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Sözcük Bilgisi Öğretimi*” çalışmasını yapmıştır. Bu çalışmada sözcük öğretimi teknikleri ve sözcük öğretiminde kullanılabilecek etkinlikler ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bu teknikler çerçevesinde A1 – A2 temel düzeyde hazırlanmış Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe 1 serisi, sözcük öğretimi açısından çözümlenmiş ve değerlendirilmiştir.

Çalışkan (2010) “*Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Söz Varlığını Geliştirme: Kavramsal Anahtarlar Aracılığıyla Deyim Öğretimi*” adlı makalesinde Kuramsal Metafor Teorisini tanıtarak bu teori doğrultusunda oluşturulacak bir eğitim modeline ilişkin öneriler sunmuştur. Bunun için organ adlarıyla ilgili deyimlerin öğretimine yönelik bir çerçeve oluşturmuş ve etkinlik örneklerine yer vermiştir.

Bayraktar (2010)’ın “*Yabancılara Türkçe Öğretiminde Anlamca Birbirine Yakın Sözcüklerin Beraber Öğretilmesinin Yarattığı Sorunlar Üzerine*” çalışması

konumuzla doğrudan ilişkilidir. Bu çalışmanın amacı ders kitaplarının kelime öğretimi açısından değerlendirmenin yanı sıra; Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi'nde Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bir grup ERASMUS değişim öğrencisinin yaptığı kelime yanlışlarının öğretim süreci ile ilişkisini incelemektir. Haftada üçer saatlik derslerle iki hafta boyunca öğrencilere anlamsal bağlantılı (28) ve anlamca birbirinden bağımsız (28) toplam 56 kelime öğretilmiştir. Öğretim süreci sonunda da öğrencilere bir sınav yapılarak sınav sonucunda öğrencilerin anlamsal bağlantılı kelimelerle daha çok hata yapma eğiliminde olduğu görülmüştür.

Bayraktar (2011)'in bu konuyla ilgili diğer bir çalışması da “*Türkçeyi İkinci Dil Olarak Öğrenen YÖS Öğrencilerinin Kullandıkları Sözcük Öğrenme Stratejileri Üzerine*” makalesidir. Bu çalışmada YÖS öğrencilerinin Türkçe kelimeleri öğrenirken kelime öğrenme stratejilerini ne sıklıkla kullandıklarını ve YÖS öğrencilerinin bu stratejileri ne kadar yararlı bulduklarını belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmada Erten (2000)'in Sözcük Öğrenme Stratejileri Envanteri kullanılmıştır. Çalışma sonucunda öğrencilerin yararlı buldukları stratejileri yeterli sıklıkta kullanmadıkları görülmüştür.

Erer (2011) “*Türkçe ve İngilizcenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan İki Seri Kitabın Sözcük Öğretimi Açısından Karşılaştırılması*” çalışmasında da karşılaştırma yöntemi ile Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe ve New English File serileri sözcük öğretimi açısından karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe serisinde dil bilgisi öğretiminin daha baskın olduğu görülmüştür.

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Deneysel bir çalışma olan bu araştırmada zaman dizisi modeli kullanılmıştır. “Zaman dizisi modelinde gelişigüzel seçilmiş bir tek grup bulunur. İzleme yöntemi ile bağımlı değişken sürekli (periyodik) olarak ölçülmekte ve ölçmelerin ilk yarısında (örneğin dört ölçmeden sonra) bağımsız deney değişkeni “x” uygulanmaktadır. Bağımsız değişken uygulamasından sonraki ölçmelerde, önceki ölçmeler gibi sürekli olarak yapılır (Karasar, 2009: 99)”.

Araştırmamızda elde edilen veriler istatistiksel yöntemler kullanılarak analiz edildiği için nicel bir çalışmadır. Araştırmamızda Nicel araştırmalar olgu ve olayların nesnel bir bakış açısıyla gözlendiği, ölçüldüğü, sayısal olarak ifade edildiği araştırmalardır. “Nicel araştırmalar her şeyden önce nesnel, genellenebilir, geçerli ve güvenilir bilgi elde etme amacı güderler (Kuş, 2009: 105)”. Nicel ölçümler meydana gelen değişimleri sayısal olarak ifade ederler.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini İzmir’de yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrenciler oluşturmaktadır.

Bilimsel araştırmalarda iki tür örneklem seçimi yapılmaktadır. Bunlar: olasılıklı örneklem (genelde geniş örneklemler, temsili ve genellenebilirliği olası olan

araştırmalar için) ve olasılıklı olmayan örneklem (dar kapsamlı, genellenebilirliği ve temsili gücü oldukça az araştırmalar için) seçimidir (Çepni, 2009: 46).

Olasılıklı örneklem de kendi içinde beşe ayrılır. Bunlardan birisi kümelere ayırma yoludur. Kümelere ayırma yolunu Balcı (2001) tanımlamak için “grup örnekleme” adını tercih etmiştir. Özellikle büyük ölçekli tarama araştırmalarında yaygın olarak kullanılan bir örnekleme türüdür. Ayrıca örnekleme girmesi gereken birimlerin listelenmesinin çok zor ya da imkânsız olduğu durumlarda grup örnekleme uygun bir örnekleme türüdür (Aziz, 1990; Jud at all, 1991; Balcı, 2001: 98).

Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda örneklem seçiminde olasılıklı örneklem türlerinden kümelere ayırma yolu kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini 2012-2013 öğretim yılında DEDAM’da yabancı dil olarak Türkçe öğrenen B – 1 düzeyinde öğrenim gören 31 öğrenciden çalışmanın tamamına katılan 21 öğrenci oluşturmuştur. Örnekleme oluşturan öğrenciler, Ürdün (1), Zambiya (4), Yemen (2), Madagaskar (3) Tanzania (1), Suriye (1), Somali (1), Azerbaycan (1), Meksika (1), Uganda (2), Güney Afrika (2), Özbekistan (1), Mozambik (1) gibi farklı ülkelerden oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın hazırlanmasında birincil ve ikincil veri kaynaklarından yararlanılmıştır. İkincil veri kaynakları için doküman analizi ve birincil veri kaynakları olarak kelimelerin öğrenilme düzeylerinin tespiti için ön-test, son-test ve ötelenmiş son-test uygulanmıştır.

Veri toplama araçları hakkında kısaca bilgi verdikten sonra araştırma sürecinin daha iyi anlaşılabilmesi için araştırma süreci hakkında kısaca bilgi vermek gerekir.

3.3.1. Kelime Gruplarının Oluşturulması

Öğrencilere öğretilecek kelimelerin belirlenmesinde Göz (2003)'ün “Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü” adlı eserinden yararlanılmıştır. Zengin bir kelime hazinesine sahip Türkçenin öğretiminde hangi kelimelerin seçilmesi konusunda kelime sıklığı sözlükleri kolaylık sağlamaktadır.

Kapsamlı bir çalışma olan Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü'nde yaklaşık 23.000 kelime bulunmaktadır. Kelime evreninin bu kadar çok olması, araştırmada kullanılacak anlamsal bağlantılı ve bir tema etrafında dönen kelimelerin seçiminde birtakım ölçütler belirlememizi gerektirdi. Bundan dolayı kelimeler belirli başlıklar altında gruplandırılmıştır. Bu başlıkların belirlenmesinde de iletişimsel görev alanları temel alınmıştır. Ortak dil ölçütlerinde iletişimsel etkinlik alanları dört başlıkta toplanmıştır. Bunlar; toplumsal alan, kişisel alan, eğitimsel alan ve mesleki olarak açıklanmıştır (Köse, 2005: 23). İletişimsel etkinlik alanları kendi içerisinde de alt başlıklara ayrılabilir. Anlamca birbirinden bağımsız kelimelerin seçiminde de sıklık oranları göz önüne alınarak en çok sıklığa sahip 200 kelime içerisinden seçim yapılmıştır. Ancak yapılan ön test sonucunda sıklık tekrarı yüksek olan kelimelerin birçoğunu öğrencilerin bildiği görülmüştür. Bunun üzerine DEDAM öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda kelimelerin sıklık tekrar oranları 500 ile 100 arasında belirlenerek yeni bir kelime havuzu oluşturulmuş anlamca birbirinden bağımsız kelimeler için ikinci bir ön test uygulaması yapılmıştır.

İletişimsel alan başlıklarından hareketle anlamsal bağlantılı kelimeler ve bir tema etrafında dönen kelimeler toplumsal alan başlığı içerisinde oluşturulmuştur. Toplumsal alan sıradan bir sosyal etkileşimle bağlantılı her şeyi ifade eder. Buna göre anlamsal bağlantılı kelime grupları ve temasal kelime grupları tablo 3'te gösterilen başlıklardan oluşturulmuştur.

Tablo 3
Kelime Gruplarının Oluşturulmasında Kullanılan Başlıklar

Anlamca Bağlantılı Kelimeler	Kıyafetler, Meyveler, Eşyalar
Bir Tema Etrafında Dönen Kelimeler	Edebiyat, Ticaret, Hukuk

Yapılan ön-test sonucunda öğrencilerin anlamını bilmedikleri kelimeler tablo 3’te belirtilen her bir başlık için sekizerli gruplar haline getirilmiştir. Her bir başlık için 8 kelimenin seçilmesinin nedeni alan yazında bir ders saati içinde sunulacak kelime sayısının 8 ile 10 arasında olması gerektiği görüşüdür.

Anlamsal bağlantılı kelimeler bir üst anlam altında üç farklı grup halinde oluşturulmuştur. Anlamsal bağlantılı kelimeler tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4
Anlamsal Bağlantılı Kelimeler

Anlamsal Bağlantılı Kelimeler	
Kıyafetler	atki, fular, kaban, etek, bere, palto, yelek, hırka
Meyveler	ayva, dut, erik, incir, kavun, kayısı, kiraz, vişne
Eşyalar	bıçak, çamaşır makinesi, çatal, halı, havlu, sehpa, sıra, tencere

Bir tema etrafında dönen kelimeler de üç farklı başlık altında toplanmıştır. Üç farklı başlık etrafında oluşturmamızın sebebi öğrencilerin günlük hayatta yer alan farklı durumlarda kullanabilecekleri kelimelerle karşılaşmalarını sağlamaktır. Bir tema etrafında dönen kelimeler tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5
Bir Tema Etrafında Dönen Kelimeler

Bir Tema Etrafında Dönen Kelimeler	
Hukuk	adalet, delil, soygun, şüpheli, taciz, tanık, yargıç, yasa
Ticaret	bankamatik, borç, dekont, reklam, satmak, ücret, ürün, uluslararası
Edebiyat	afiş, dergi, öykü, şiir, tercüme, yayın, yazar, sanat

Anlamca birbirinden bağımsız kelimeler belirli başlıklar etrafında toplanamayacağı için gruplar tesadüfî olarak oluşturulmuştur. Meydana gelen kelime grupları tablo 6'dadır.

Tablo 6
Anlamca Birbirinden Bağımsız Kelimeler.

Anlamca Birbirinden Bağımsız Kelimeler	
1. Grup Kelimeler	köprü, koşul, birey, ödül, süreç, desteklemek, tören, uğramak
2. Grup Kelimeler	yeryüzü, kişisel, gönül, saymak, konmak, gölge, sallamak, kurtarmak
3. Grup Kelimeler	öfke, kaldırım, oluşturmak, his, yönlendirmek, değmek, tartışma, seçenek

3.3.2. Verilerin Toplanması

Öğrencilere A-2 kuru sonunda öğrencilerin anlamını bilmedikleri kelimeleri tespit edebilmek için ön-test uygulanmıştır. Bu teste öğrencilere 233 kelimedenden oluşan bir liste verilmiş ve öğrencilerden anlamını bilmedikleri kelimeleri işaretlemeleri istenmiştir. Belirlenen kelimeler ilgili başlıklar altında sekizerli gruplanarak bu kelimelerin öğretimine yönelik ders planları yapılmıştır.

Öğrencilere her bir derste 8 kelime olmak üzere toplam 9 saatlik uygulama sonunda 72 kelime sunulmuştur. Kelimelerin sunumu haftalık üçer saatlik derslerle üç hafta içerisinde gerçekleştirilmiştir. Ders planları ekler bölümünde (Ek-1 – Ek-9) ayrıntılı olarak sunulmuştur. Her dersin sonunda öğrencilerin öğrenme düzeylerini tespit etmek için son test uygulanmıştır. Sınıf içi öğretim etkinlikleri tamamlandıktan sonra kelime gruplarının öğretim sırasına göre birer hafta arayla ötelenmiş son test uygulanmıştır. Böylece öğrenilen kelimelerin ne ölçüde hatırlandığı belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretim süreci ve ötelenmiş son-testlerin uygulanma süreci tablo 7 ve tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 7
Öğretim Süreci.

Anlamsal Bağıntılı Kelimeler	1. Hafta	1. Ders	Kıyafetler + son test uygulandı
		2. Ders	Meyveler + son test uygulandı
		3. Ders	Eşyalar + son test uygulandı
Temasal Bağıntılı Kelimeler	2. Hafta	4. Ders	Adalet teması + son test uygulandı
		5. Ders	Ekonomi teması + son test uygulandı
		6. Ders	Edebiyat teması + son test uygulandı
Anlamca Birbirinden Bağımsız Kelimeler	3. Hafta	7. Ders	1. Grup kelimeler + son test uygulandı
		8. Ders	2. Grup kelimeler + son test uygulandı
		9. Ders	3. Grup kelimeler + son test uygulandı

Tablo 8
Ötelenmiş Son-Testler

Ötelenmiş son testler	4.Hafta		5. Hafta		6. Hafta	
		Anlamsal Bağıntılı Kelimeler		Temasal Bağıntılı Kelimeler		Anlamca Birbirinden Bağımsız Kelimeler

Ötelenmiş son testlerin de yapılmasıyla uygulama süreci sona ermiştir.

3.4. Veri Çözümleme Teknikleri

Bu çalışma nicel bir yöntemle yapıldığı için toplanan verilerin analizinde nicel veri analizi yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmada aşağıdaki alt problemlere yönelik toplanan veriler analiz edilmiştir.

1. Türkçe kelimeler anlamca bağıntılı, bir konu etrafında dönen ve anlamca birbirinden bağımsız kelime grupları ile sunulduğunda öğrencilerin algısal kelime öğreniminde son test sonuçlarına göre anlamlı bir fark var mı?

2. Türkçe kelimeler anlamca bağıntılı, bir konu etrafında dönen ve anlamca birbirinden bağımsız kelime grupları ile sunulduğunda öğrencilerin algısal kelime öğreniminde ötelenmiş son test sonuçlarına göre anlamlı bir fark var mı?

Bu alt problemler doğrultusunda toplanan nicel verilerin analizinde parametrik olmayan istatistik yöntemleri kullanılmıştır. Parametrik olmayan sınamalar, örneklemin sayısı matematiksel işlem yapılamayacak kadar küçük olduğunda, parametrik sınamaların yerine kullanılır (Çepni, 2009:217). Baştürk (2011)'e göre örneklem sayısı 6'ya kadar küçülebilen araştırmalarda da kullanılabilir.

Veri analizleri veri toplama sürecinde uygulanan son-test ve ötelenmiş son-testlerin sonuçları üzerinde yapılmıştır. Son-test ve ötelenmiş son-test sonuçlarının analizi için Friedman testi kullanılmıştır. Friedman testi, bir gruba bağlı olarak ikiden fazla ölçme sonucunun karşılaştırılması işleminde kullanılır. Özellikle aynı gruba bağlı tekrarlı ölçümler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığını test eder (Baştürk, 2011:159). Son-test ve ötelenmiş son-test sonuçlarının karşılaştırılması için de Wilcoxon işaret sıralama testi kullanılmıştır. Wilcoxon işaret sıralama testi, bir gruba ait eşleştirilmiş iki farklı veriye ait dağılımların birbirlerinden farklı olup olmadıklarını belirlemek amacı ile kullanılır (Baştürk, 2011:186).

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde yapılan uygulamalar sonucunda elde edilen verilerin araştırmanın alt problemleri doğrultusunda gerekli istatistiksel ve betimsel analizleri yapılmıştır.

4.1. Anlamca Bağlantılı, Bir Konu Etrafında Dönen ve Anlamca Birbirinden Bağımsız Kelime Grupları ile Yapılan Öğretim Sürecinin Son Test Sonuçlarının Analizi

Araştırmanın ilk alt problemi Türkçe kelimelerin anlamsal bağlantılı, bir tema etrafında dönen ve anlamca birbirinden bağımsız kelime grupları ile sunulduğunda öğrencilerin algısal kelime öğreniminde son test sonuçlarına göre anlamlı bir fark olup olmadığını incelemektedir. Bunun için öncelikle son testle ilgili betimsel istatistikler tablo 9’da sunulmuştur.

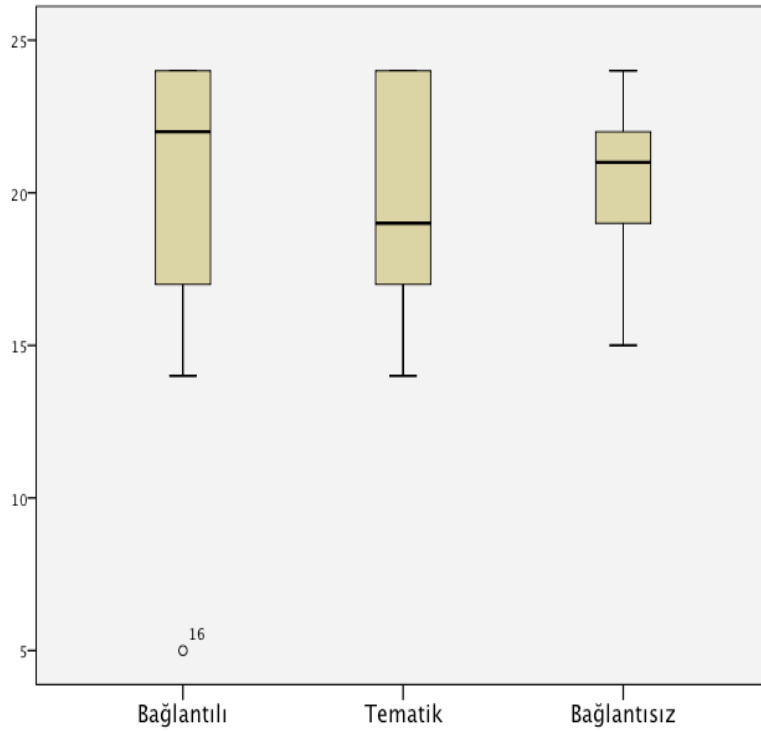
Tablo 9
Son Test Betimsel İstatistikleri

	N	Ort.	St. Sapma	Minimum	Maksimum
Anlamca Bağlantılı Son Test	21	19.76	4.753	5	24
Bir Tema Etrafında Dönen Son Test	21	19.86	3.395	14	24
Anlamca Birbirinden Bağımsız Son Test	21	20.76	2.737	15	24

Tablo 9’da görüldüğü gibi, son testteki aritmetik ortalamalar göz önüne alındığında, en yüksek ortalama anlamca birbirinden bağımsız şekilde sunulan

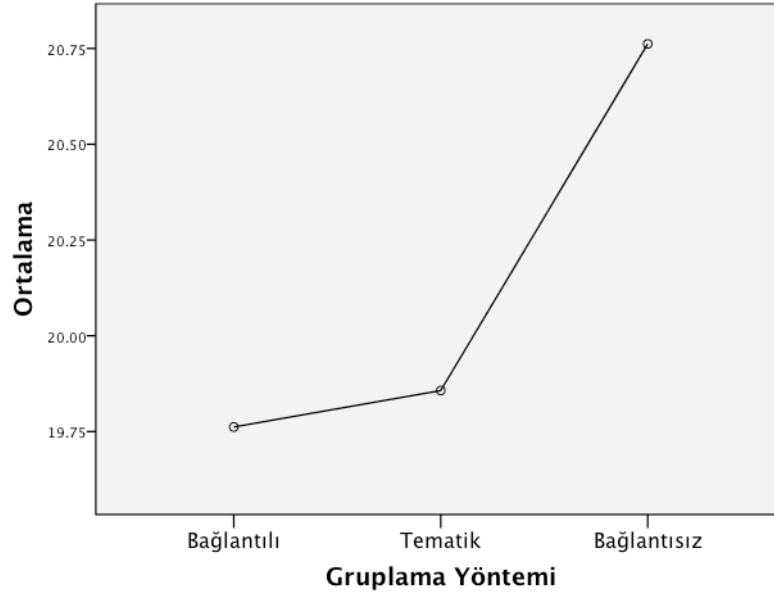
kelime dizisinde görülmektedir ($X=20.76$, $SS=2.737$). Bunu bir tema etrafında dönen ($X=19.86$, $SS=3.395$) ve anlamca bağlantılı ($X=19.76$, $SS=4.753$) kelime dizileri izlemektedir.

Şekil 1.
Öğrencilerin Son Testte Aldığı Puanların Dağılımı

Öğrencilerin son testte aldığı puanların gruplama yöntemlerine göre dağılımı Şekil 1’de verilmiştir. Dağılımlar incelendiğinde, puanların en az, ortalamasının en yüksek olduğu anlamca birbirinden bağımsız kelime dizilerinde dağıldığı görülmektedir. Diğer yandan anlamca bağlantılı ve bir tema etrafında dönen kelime gruplarındaki puanların dağılımı birbirine benzerdir. Şekilde görüldüğü gibi yalnız bir adet aykırı değer, anlamca bağlantılı kelime gruplama yönteminde görülmektedir.

Şekil 2
Gruplama Yöntemlerine Göre Ortalamalar (Son Test)

Son testte öğrencilerin üç farklı gruplama yöntemindeki ortalamaların değişimi Şekil 2’de gösterilmiştir. En kolay öğrenilen kelime gruplama yöntemi anlamca birbirinden bağımsız, en zor öğrenilen yöntem ise anlamca bağlantılı gruplama yöntemidir. Ancak, bu gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığı da Friedman testi kullanılarak incelenmiştir.

Tablo 10
Son Testlerin Friedman Testi Sonuçları

	Gruplama Yöntemi	Ort. Sırası
$X^2 = 1.000$ $df = 2$ $p = .607$	Bağlantılı Son Test	1.86
	Tematik Son Test	2.00
	Bağlantısız Son Test	2.14

Kelimeleri üç farklı gruplama yönetiminin öğrencilerin algısal kelime öğreniminde anlamlı bir fark meydana getirip getirmediğini incelemek için uygulanan Friedman testine göre son testte anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır,

($X^2(2, N = 21) = 1.00, p > .05$). Yani, kelimeleri gruplama yönteminin öğrencilerin kelime öğreniminde, öğretimin hemen sonrasında, anlamlı bir fark meydana getirmediği görülmektedir.

4.2. Anlamca Bağlantılı, Bir Konu Etrafında Dönen ve Anlamca Birbirinden Bağımsız Kelime Grupları ile Yapılan Öğretim Sürecinin Ötelenmiş Son Test Sonuçlarının Analizi

İkinci alt problemimiz Türkçe kelimelerin anlamca bağlantılı, bir tema etrafında dönen ve anlamca birbirinden bağımsız kelime grupları ile sunulduğunda öğrencilerin algısal kelime öğreniminde ötelenmiş son test sonuçlarına göre anlamlı bir fark olup olmadığını incelemektedir. Ötelenmiş son testle ilgili betimsel istatistikler tablo 11’de sunulmuştur.

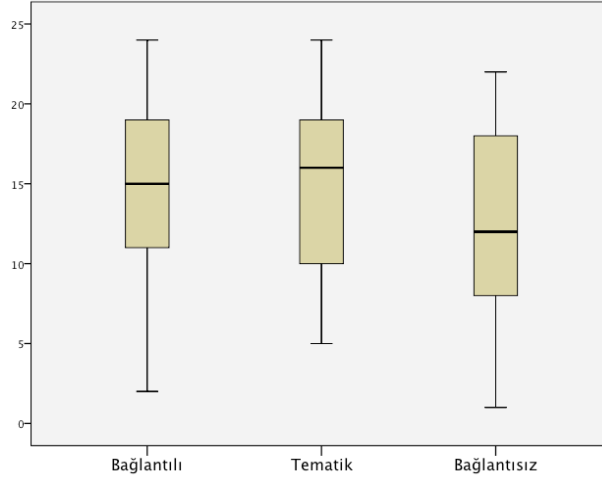
Tablo 11

Ötelenmiş Son Test Betimsel İstatistikleri

	N	Ort.	St. Sapma	Minimum	Maksimum
Anlamca Bağlantılı Öt. Son Test	21	14.67	5.994	2	24
Bir Tema Etrafında Dönen Öt. Son Test	21	15.38	5.801	5	24
Anlamca Birbirinden Bağımsız Öt. Son Test	21	12.29	6.474	1	22

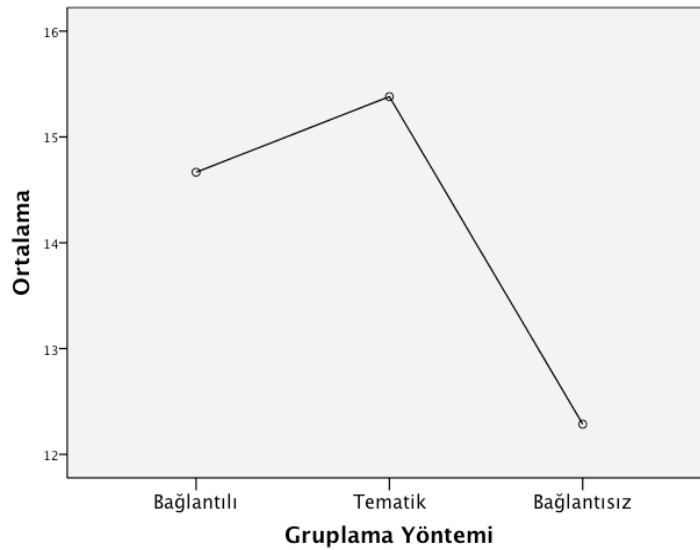
Tablo 11’de görüldüğü gibi, ötelenmiş son testteki ortalamalar göz önüne alındığında, en yüksek ortalama bir tema etrafında dönen kelime dizisinde görülmektedir ($X=15.38, SS=5.801$). Bunu anlamca bağlantılı ($X=14.67, SS=5.994$) ve anlamca birbirinden bağımsız ($X=12.29, SS=6.474$) kelime dizileri izlemektedir.

Şekil 3.
Öğrencilerin Ötelenmiş Son Testte Aldığı Puanların Dağılımı

Öğrencilerin ötelenmiş son testte aldığı puanların gruplama yöntemlerine göre dağılımı Şekil 3'te verilmiştir. Şekil incelendiğinde, puanların dağılımının her üç gruplama yönteminde de birbirine benzer olduğu görülmektedir. Diğer yandan, son testin aksine, ötelenmiş son test puanlarında herhangi bir aykırı değer tespit edilememiştir.

Şekil 4.
Gruplama Yöntemlerine Göre Ortalamalar (Ötelenmiş Son Test)

Ötelenmiş son testte öğrencilerin üç farklı gruplama yöntemindeki ortalamalarının değişimi Şekil 4'de gösterilmiştir. Şekil incelendiğinde, gruplama yöntemine göre ortalamaların son testtekinden farklı olduğu görülmektedir. Son testte en kolay öğrenilen kelime dizileri anlamca birbirinden bağımsız kelime grubu iken ötelenmiş son testte bu grubun en zor öğrenilen kelime dizisi olduğu anlaşılmaktadır. En kolay ise bir tema etrafında dönen kelime dizisi öğrenilmiş ve bunu anlamca bağlantılı grup izlemiştir.

Tablo 12
Ötelenmiş Son Test Friedman Testi Sonuçları

	Gruplama Yöntemi	Ort. Sırası
$X^2 = 11.049$ $df = 2$ $p < .05$	Bağlantılı Son Test	2.10
	Tematik Son Test	2.45
	Bağlantısız Son Test	1.45

Kelimeleri üç farklı gruplama yönetiminin öğrencilerin algısal kelime öğreniminde anlamlı bir fark meydana getirip getirmediğini incelemek için Friedman testi uygulanmış ve ötelenmiş son testte istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır ($X^2(2, N = 21) = 11.049, p < .05$). Yani, son testin aksine, ötelenmiş son testte gruplama yöntemi öğrencilerin kelime öğreniminde anlamlı bir fark meydana getirmiştir. Hangi gruplama yönteminin bu farkı ortaya çıkardığını incelemek için ise Wilcoxon testi kullanılmıştır.

Tablo 13
Ötelenmiş Son Test Wilcoxon Testi Sonuçları

	Tematik Öt. Son Test - Bağlantılı Öt. Son Test	Bağlantısız Öt. Son Test - Bağlantılı Öt. Son Test	Bağlantısız Öt. Son Test - Tematik Öt. Son Test
Z	-.730	-1.889	-3.416
Anlamlılık	.465	.059	.001

Wilcoxon testi sonuçları, anlamca bağlantılı ve bir tema etrafında dönen kelime dizileri arasında ve anlamca birbirinden bağımsız kelime dizileri ile anlamca bağlantılı kelime dizileri arasında anlamlı bir fark ortaya koymamıştır ($p > .05$). Ancak, anlamca birbirinden bağımsız ve bir tema etrafında dönen kelime dizileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p < .05$). Sonuç olarak, öğretimin ardından belirli bir süre geçtiğinde, öğrencilerin bir tema etrafında dönen kelimeleri daha kolay hatırladıkları söylenebilir.

Her bir gruplama yönteminin son testleri ve ötelenmiş son testleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek için yine Wilcoxon testi kullanılmıştır. Tablo 14'de görüldüğü gibi tüm gruplama yöntemlerinde son test ve ötelenmiş son test arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p < .05$).

Tablo 14

Son Test ve Ötelenmiş Son Test Wilcoxon Testi Sonuçları

	Bağlantılı Son Test - Öt. Son Test	Tematik Son Test - Öt. Son Test	Bağlantısız Son Test - Öt. Son Test
Z	-3.768	-3.182	-4.018
Anlamlılık	.000	.001	.000

Bu sonuç, her bir gruplama yönteminde zamanla istatistiksel olarak anlamlı bir düşüş meydana geldiğini göstermektedir.

V. BÖLÜM

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çalışmamızda elde edilen bulguların sonucunda, kelime öğretiminde kullanılabilecek üç farklı gruplama yönteminin son test sonuçlarının aritmetik ortalamalarına göre en yüksek ortalamanın anlamca birbirinden bağımsız kelimelerde olduğu görülmüştür. Özlü (2009)'nün yaptığı çalışmada da kelime gruplama yöntemlerinin son test sonuçlarının aritmetik ortalamasında da anlamca birbirinden bağımsız kelimeler en yüksek ortalamaya sahiptir. Ancak çalışmamızda bu yöntemlerin algıya dayalı kelime öğreniminde anlamlı bir fark meydana getirip getirmediği incelendiğinde de yöntemler arasında bir fark olmadığı görülmüştür. Yani Türkçe kelimelerin sunumunda kullanabileceğimiz anlamsal bağıntılı, bir konu etrafında dönen ve anlamca birbirinden bağımsız kelime gruplarının - öğretimin hemen sonrasında - aralarında anlamsal bir fark yoktur.

Çalışmamızda kelime öğretiminde kullanılabilecek üç farklı gruplama yönteminin ötelenmiş son test sonuçlarının aritmetik ortalamaları incelendiğinde ise en yüksek ortalamanın bir konu etrafında dönen kelime grubunda olduğu görülmüştür. Kelimeleri üç farklı gruplama yönteminin öğrencilerin algısal kelime öğreniminde anlamlı bir fark meydana getirip getirmediği incelendiğinde de ötelenmiş son testte istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Yani ötelenmiş son test sonuçlarına göre bir kelime gruplama yöntemi öğrencilerin algısal kelime öğreniminde anlamlı bir fark oluşturmuştur. Hangi gruplama yönteminin bu farkı oluşturduğu incelendiğinde ise kelime gruplama yöntemleri arasında bariz bir fark ortaya çıkmamakla birlikte anlamca birbirinden bağımsız ve bir konu etrafında dönen kelime grupları arasında istatistiksel olarak bir fark olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, öğretimin ardından belirli bir süre geçtiğinde, öğrencilerin bir konu etrafında dönen kelimeleri daha kolay hatırladıkları söylenebilir.

Çalışmamızda elde edilen sonuçlar Higa (1963); Laufer (1989); Tinkham (1993, 1997); Waring (1997); Nation (2000); Finkbeiner ve Nicol (2003); Erten ve Tekin (2008); Özlü (2009); Mirjalili, Jabbari ve Reazai (2012) gibi araştırmacıların çalışmalarında elde ettikleri sonuçlar ile bir konu etrafında dönen kelime gruplarının öğrencilerin kelime öğreniminde etkili olduğu noktasında birbirini destekler niteliktedir.

Tinkham (1997) bu sonuçların kelimeleri bir konu etrafında gruplamanın olumlu etkisini şema teorisi ile açıklamaya çalışan araştırmacılar tarafından beklendiğini belirtmiştir. Şema teorisi eski bilginin yeni bilgiyi nasıl etkilediğini açıklar. Barlett (1932) “şema” terimini geçmiş teamüllerin etkin organizasyonu veya her zaman uyarlanmış doğal tepkilerin etkin olması gerektiği geçmiş deneyimler olarak tanımlar. Bunun anlamı şemaların bilinçsiz zihinsel süreçler olarak kabul edildiğidir. Yani bireysel olarak ofis resmi hatırlanmaya çalışıldığında sandalyeler, masalar, belgeç, daktilo, bilgisayar vb. hatırlanan tüm bu genel bilgi parçalarıdır (Al – Jabbari, 2005).

Çalışmamızda her bir gruplama yönteminin son testi ve ötelenmiş son test sonuçları arasında bir fark olup olmadığına bakıldığında her bir gruplama yönteminde zamanla istatistiksel olarak anlamlı bir düşüş meydana geldiği görülmüştür. Bu sonuca göre her bir yöntemde de sunulan kelimelerin bir kısmının unutulması kaçınılmazdır.

Kelime dil yeterliliğinin temel bileşeni ve öğrenenlerin nasıl daha iyi konuşması, dinlemesi, okuması ve yazması gerektiği hususunun temelidir (Richards, Renandya, 2002;255). Geleneksel olarak birçok kitapta ve dil programında kelime öğretimi kendi kendine ve tesadüfi olarak öğrenilir düşüncesiyle sona bırakılmıştır. Bundan dolayı dil bilgisi, okuma veya konuşmaya özel yaklaşım, kelimeye az önem verilmiştir (Richards, Renandya, 2002). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında da yapılan çalışmalar incelendiğinde kelime öğretimi üzerine yapılan çalışmaların nicelik açısından yeterli olmadığı görülmüştür.

Çalışmamız küçük bir grup üzerinde yapılmış olmakla birlikte kelime öğretimi konusunda yapılacak daha ileriki çalışmaların geniş örneklerle üzerinde yapılması daha genellenebilir bilgiler sunma açısından önemlidir.

Çalışmamızın sonuçlarına göre ders planı, ders materyalleri ve ders kitapları hazırlanmasında kelime etkinlikleri planlanırken hedef kelimelerin bir konu etrafında birleştirilerek sunulması kelime öğretimi ve öğrenimi açısından olumlu sonuçlar ortaya koyacaktır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında çalışma yapmak isteyen araştırmacıların kelime öğretimi konusunu farklı açılardan ele alarak incelemeleri yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanına büyük katkılar sağlayacaktır. Ayrıca bu tür çalışmalar Türkçeyi dünyaya yayma amacına hizmet edecektir.

KAYNAKLAR

- Aksan, D. (2006). **Türkçenin Sözcük Varlığı**. Ankara: Engin Yayın Evi.
- Aksan, D. (2009). **Her Yönüyle Dil**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Al-Jabri, S.S. (2005). The Effects of Semantic and Thematic Clustering on Learning English Vocabulary By Saudi Students. Doktora Tezi. Indiana University of Pennsylvania.
- Aşık, U. (2007). Yabancılar için Temel Türkçe Sözlük Varlığının Oluşturulması. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Balcı, A. (2001). **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler**. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Baştürk, R. (2011). **Bütün Yönleriyle SPSS Örenkli Nonparametrik İstatistiksel Yöntemler**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bayraktar, N. (2010). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Anlamca Birbirine Yakın Sözcüklerin Beraber Öğretilmesinin Yarattığı Sorunlar Üzerine. Subaşı Uzun, L., Bozkurt, Ü. Ed. *Türkçe Öğretiminde Güncel Tartışmalar*. (388-393). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Bayraktar, N. (2011). Türkçeyi İkinci Dil Olarak Öğrenen YÖS Öğrencilerinin Kullandıkları Sözcük Öğretimi Stratejileri Üzerine. **Türkçe Üzerine Çalışmalar**. İzmir: DEU Yayınları.
- Cameron, L. (2001). **Teaching Language to Young Learners**. UK: Cambridge University Pres.
- Cook, V. (2008). **Second Language Learning and Language Teaching**. (4.) U.K. Hodder Education.
- Crystal, D., (2008). **A Dictionary of Linguistics and Phonetics**. USA: Blackwell Publishing.
- Çalışkan, N. (2010). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Söz Varlığını Geliştirme: Kavramsal Anahtarlar Aracılığıyla Deyim Öğretimi. **Turkish Studies**. 5(4), 258 – 275.
- Çepni, S. (2009). **Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş**. Trabzon.
- Demirel, Ö. (2008). **Yabancı Dil Öğretimi**. Ankara: Pegem Akademi.

Dervişoğulları, N. (2008). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretilen Sınıflarda Oyunlarla Sözcük Öğretimi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ercilasun, A.B.(2007). **Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi**. Ankara: Akçağ Yayınları.

Erer, N. G. (2011). Türkçe ve İngilizcenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan İki Seri Kitabın Sözcük Öğretimi Açısından Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

Erten, H.İ., Tekin, M. (2008). Effects on Vocabulary Acquisition of Presenting New Words in Semantic Sets Versus Semantically Unrelated Sets. **Science Direct System**. 36 (407 – 422).

Genç, B. (2004). New Trends in Teaching and Learning Vocabulary. **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. 13. cilt. 2. sayı.

Göçer, A. (2009). Türkçe Eğitiminde Öğrencilerin Söz Varlığını Geliştirme Etkinlikleri ve Sözlük Kullanımı. **Turkish Studies**. Volume 4/4. Summer. 1025-1055.

Göz, İ. (2003). **Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Hasekioğlu, I. (2009). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Sözcük Bilgisi Öğretimi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hashemi, M.R., Gowdasiaei, F. (2005). An Attribute – Treatment Interaction Study: Lexical Set Versus Semantically – Unrelated Vocabulary Instruction. **RELC Journal**. Vol. 36 (3), 341 – 361.

Hunt, A. & Beglar, D. (2002). Current Research and Practice in Teaching Vocabulary. In C. Richards and Renandya Eds., **Methodology in Language Teaching an Anthology of Current Practice**. UK: Cambridge University Press.

Karasar, N. (2002). **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Nobel.

Klapper, J. (2008). Deliberate an Incidental: Vocabulary Learning Strategies in Independent Second ;Language Learning . Stella, H., Tim, L.(Ed). **Language Learning Strategies in Independent Settings**. Bristol, UK: Multilingual Matters. s.159-174.

- Kuş, E. (2009). **Nicel – Nitel Araştırma Teknikleri**. Ankara: Anı Yayıncılık
- Korkmaz, Z. (2010). **Grammer Terimleri Sözlüğü**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Köse, D. (2005). Avrupa Konseyi Yabancı Diller Ortak Başvuru Metni'ne Uygun Türkçe Öğretiminin Başarıya ve Tutuma Etkisi. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Linse, C.T. (2005). **Practical English Language Teaching: Young Learners**. Nunan, D. Eds. New York. McGraw – Hill Companies.
- McCarten, J.(2007). **Teaching Vocabulary**. New York: Cambridge University Pres
- Mirjalili, F., Jabbari, A.A., Rezai, M.J., (2012). The Effects of Semantic and Thematic Clustering of Words on Iranians Vocabulary Learning. *American International Journal of Contemporary Research*. Vol. 2, (214-221).
- Nation, P., Chung, T.(2009). Teaching and Testing Vocabulary. In Long, M.H. & Doughty, C.J. Eds., **The Handbook of Language Teaching**. U.K. Blacwell Publishing.
- Nation, P. (2000). Learning Vocabulary in Lexical Sets: Dangers and Guidelines. **TESOL Journal**. 9 (2), 6 – 10.
- Nation, P. (2005). Teaching and Learning Vocabulary. In Hinkel, E. Eds., **Handbook of Research in Second Language Teaching and Learning**. Mahwah, New Jersey. Lawrence Erlbaum Associates Inc.
- Nunan, D. (1991). **Language Teaching Methodology A Text Book for Teachers**. Prentice Hall.
- Oxford, R., Crookall, D. (1990). Vocabulary Learning: A Critical Analysis of Techniques. *TESL Canada Journal*. Vol. 7 (9 – 30).
- Ölker, G. (2011). Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü (1945- 1950 Arası). Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özcan, E., (2006) Başlangıç Düzeyi Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi için Sözlükçe Çalışması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özlu, H.G. (2009). Shall We Teach Vocabulary in Lexical Sets, Thematically Related Set sor Unrelated Sets? Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Öztürk, M. (2006). Vocabulary Teaching. **Dil Sergisi**. 133. sayı.

Richards, J., Renandya, W. (ED.). (2002). **Methodology in Language Teaching an Anthology of Current Practice**. UK: Cambridge University Pres.

Richards, J., Rodgers, T. (2001). **Approaches and Methods in Language Teaching**. Cambridge University Press.

Schmitt, N. (2000). **Vocabulary in Language Teaching**. UK: Cabridge University Press.

Senemoğlu, N. (2009). **Gelişim Öğrenme ve Öğretim**. Ankara: Pegem Akademi.

Tinkham, T. (1997). The Effects of Semantic and Thematic Clustring on the Learning of Second Language Vocabulary. **Second Language Research**. 13,2 (138 – 163).

Ur, P. (2009). **A Course in Language Teaching Practice and Theory**. (17.) Cambridge University Press.

Uzdu, F., (2008). Betimleyici Metinlerin Dilsel Özellikleri ve Bu Tür Metinler Yoluyla Sözcük Öğretimi. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ülker, G. (2011). Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü (1945-1950 Arası). Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Walter, B. (2009). Meaning-Last Vocabulary Acquisition and Collocational Productivity. In Fitzpatrick, T. & Berfield, A. Eds., **Second Language Acqusation, Lexical Processing in Second language Learners** (128-140). Bristol, UK. Multilingual Matters.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. (8.) Ankara: Seçkin Yayıncılık

Yıldız, C., Okur, A., Arı, G., Yılmaz, Y. (Ed.), (2010). **Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi**. Ankara: Pegem Akademi.

EKLER

EK – 1

Anlamsal Bağıntılı Kelimelerin Öğretimi İçin Ders Planı

Ders: Türkçe

Konu: Kıyafetler üst başlığında “atkı, bere, etek, fular, hırka, kaban, palto, yelek” kelimelerinin öğretimi.

Süre: 45 dakika.

DERSE HAZIRLIK (5 Dakika)

Öğrencilerin derse güdülenmelerini sağlayıcı etkinlikler yapılır.

SUNUM (20 – 25 Dakika)

1. Kelimeler tahtaya yazılarak, öğrencilerin dil birimlerinin biçimini görmeleri sağlanır.
2. Yazılan kelimeler öğretmen tarafından doğru ve açık bir biçimde seslendirilerek öğrencilerin dilsel birimlerdeki sesleri kavramaları sağlanır. Daha sonra tekrardan kelimeler seslendirilerek öğrencilerin de tekrar etmeleri istenir.
3. Kelimelerin anlamları resim ve slâyt kullanılarak öğrencilere verilir.
4. Hedef kelimelerin sözlüksel tanımlamaları tahtaya yansıtılır ve cümle içerisinde kullanımları gösterilir. Burada kelimelerin ne tür sıfatlar alabilecekleri ve hangi fiillerle kullanılabildikleri gösterilir. Dil bilgisel biçim birimleri belirtilir.

Kelimelerin sözlüksel tanımları:

Atkı, soğuğa karşı boynumuza takarız. Genellikle çeşitli renklerde, yünden örülür.

Bere, soğuğa karşı başımıza takarız. Yuvarlak yassı başlık. Çeşitli renklerde yünden örülür.

Etek, bedenın belden aşağısına giyilir. Çeşitli şekillerdeki kadın giysisidir.

Fular, genellikle boyna bağlanır. Bir tür ince kumaş.

Hırka, önden açık, kollu, genellikle yünlü üst giysisidir.

Kaban, çeşitli kumaşlardan yapılmış, kalçaya kadar inen ve paltoya benzeyen üst giysisidir.

Palto, soğuk havalarda öbür giyeceklerin üstüne giyilen kalın kumaştan uzun giysidir.

Yelek, ceket altına giyilen kolsuz ve kısa giysi.

Kelimelerin sözlüksel tanımlarında altı çizili kelimelerle öğrencilerin tanımları yapılan kelimeleri hangi fiil ve sıfatlarla kullanabileceğine dikkat çekilir.

5. Tanımları yapılan kelimeler öğrencilere cümle içerisinde kullanılır. Kelimeler pekiştirilir.

ETKİNLİKLER (10 – 15 Dakika)

1. Dinleme Metni: Bugün ne giyeceğim?

Öğrencilere metinde bazı kelimelerin yerinin boş bırakıldığı çalışma kâğıtları dağıtılır ve “Bugün ne giyeceğim?” metni dinletilerek öğrencilerin boş bırakılan yerleri metni dinleyerek tamamlamaları istenir. Metin öğrencilere en fazla üç defa dinletilir.

BU GÜN NE GIYECEĞİM?

A: Bu gün arkadaşlarla buluşacağız. Ben ne giyeceğim? Bana yardım eder misin?

B: Elbette, hadi odana gidelim.

A: Bakalım elbise dolabımda neler var?

B: Arkadaşlarınla nereye gideceksiniz?

A: Parkta dolaşacağız. Bu gün _____ giyeceğim. Ama hava biraz soğuk gibi.

B: Bence giyme. Üşürsün.

A: Üzerime _____ giyeceğim. Üstüne de _____ giyerim.

B: O kadar kalın giyinmene gerek yok. İstersen _____ giy ve üstüne de _____ giy.

A: Böyle daha iyi olur. Boynuma da _____ bağlarım.

B: Bütün gün dışarıda olacaksın. Mutlaka _____ ve _____ tak.

2. Resimlerle kelimeleri eşleştirme. Aşağıdaki kelimeleri uygun olan resimlerin altına yazınız.

atkı, fular, kaban, etek, bere, palto, yelek, hırka

_____ ve _____

EK – 2**Anlamsal Bağıntılı Kelimelerin Öğretimi İçin Ders Planı****Ders:** Türkçe**Konu:** Meyveler üst başlığında “ayva, dut, erik, incir, kavun, kayısı, kiraz, vişne” kelimelerinin öğretimi.**Süre:** 45 dakika.**DERSE HAZIRLIK (5 Dakika)**

Öğrencilerin derse güdülenmelerini sağlayıcı etkinlikler yapılır.

SUNUM (20 – 25 Dakika)

1. Kelimeler tahtaya yazılarak, öğrencilerin dil birimlerinin biçimini görmeleri sağlanır.
2. Yazılan kelimeler öğretmen tarafından doğru ve açık bir biçimde seslendirilerek öğrencilerin dilsel birimlerdeki sesleri kavramaları sağlanır. Daha sonra tekrardan kelimeler seslendirilerek öğrencilerin de tekrar etmeleri istenir.
3. Kelimelerin anlamları resimler ve slâytlar aracılığıyla öğrencilere verilir.
4. Hedef kelimelerin sözlüksel tanımlamaları tahtaya yansıtılır ve cümle içerisinde kullanımları gösterilir. Burada kelimelerin ne tür sıfatlar alabilecekleri ve hangi fiiller ile kullanılabilecekleri gösterilir.

Kelimelerin sözlüksel tanımları:

Ayva, sonbaharda yetişir. Çok tatlı değildir. Sarı renkli, biraz sert ve küçük çekirdekli bir meyvedir.

Dut ağacının yapraklarını ipek böcekleri yer. Bu ağacın siyah, beyaz ve pembe renklerde olan ekşi veya tatlı, sulu meyvesidir.

Erik, kabuğu ince çeşitli renklerde ekşi veya tatlı, tek ve sert çekirdekli sulu meyve.

İncir, yaş veya kuru olarak yenilir. Dolgun ve tatlı meyve.

Kavun, sarı renkli, sulu, güzel kokulu ve tatlı bir meyvedir.

Kayısı, açık turuncu renkte, sulu, güzel kokulu tek ve sert çekirdekli tatlı bir meyvedir.

Kiraz, kırmızı ve beyaz renkte, sulu, tek çekirdekli meyvedir.

Vişne, kırmızı renkte görüntü olarak kiraza benzer. Ancak daha çok reçel ve meyve suyu olarak tüketilir. Biraz ekşi bir meyvedir.

5. Sözlük tanımları verildikten sonra nicelik ve nitelik belirten sıfatlarla kelimeler cümlelerde kullanılır. Kelimeler pekiştirilir.

ETKİNLİKLER (10 – 15 Dakika)

1. Dinleme Metni: Pazar Alışverişi

Öğrencilere metinde bazı kelimelerin yerinin boş bırakıldığı çalışma kâğıtları dağıtılır ve “Pazar Alışverişi” metni dinletilerek öğrencilerin boş bırakılan yerleri metni dinleyerek tamamlamaları istenir. Metin öğrencilere en fazla üç defa dinletilir.

PAZAR ALIŞVERİŞİ

(Arka planda pazar yeri gürültüsü eşliğinde diyalog başlar)

A: Çok yorulduğum. Neredeyse bütün pazarı dolaştık.

B: Aaa! Olur mu? Daha meyve almadık.

A: Evet unutmuşum. Yaz günü meyvesiz olmaz. Hem fiyatlarda ucuzlamıştır.

B: Haklısın. Bak şurada _____ satıyorlar. Gidip bir tane alacağım.

A: _____ lar da çok güzel görünüyor. Bir kilo alacağım.

B: Olur tabii. Hatta yanına iki kilo da _____ alacağım. Suyunu içeriz.

A: Bu sıcak havalarda çok iyi olur. Yazın her çeşit meyveyi bulabiliyoruz.

Baksana _____ lar ne kadar taze.

B: Evet, ama fiyatı biraz pahalı.

A: Haklısın. Hemen yanında da _____ satıyorlar. O da çok pahalı.

B: O zaman biz de _____ alırız. Tam mevsimi olduğu için fiyatı da uygun.

A: Tamam, ama _____ de al. Tatlı mı olsun ekşi mi, sen karar ver.

B: Tatlı olsun. Bu arada unutma annem _____ alın dedi.

A: İyi ama bu mevsimde olmaz ki. Sonbaharı beklemeliyiz.

B: Haklısın ne alacağımıza karar verdiğimizize göre hadi alışverişe başlayalım.

2. Resimlerle kelimeleri eşleştirme. Aşağıdaki kelimeleri uygun olan resimlerin altına yazınız.

ayva, dut, erik, incir, kavun, kayısı, kiraz, vişne

EK – 3**Anlamsal Bağıntılı Kelimelerin Öğretimi İçin Ders Planı****Ders:** Türkçe**Konu:** Eşyalar üst başlığında “bıçak, çamaşır makinesi, çatal, halı, havlu, sehpa, sıra, tencere” kelimelerinin öğretimi.**Süre:** 45 dakika.**DERSE HAZIRLIK (5 Dakika)**

Öğrencilerin derse güdülenmelerini sağlayıcı etkinlikler yapılır.

SUNUM (20 – 25 Dakika)

1. Kelimeler tahtaya yazılarak, öğrencilerin dil birimlerinin biçimini görmeleri sağlanır.
2. Yazılan kelimeler öğretmen tarafından doğru ve açık bir biçimde seslendirilerek öğrencilerin dilsel birimlerdeki sesleri kavramaları sağlanır. Daha sonra tekrardan kelimeler seslendirilerek öğrencilerin de tekrar etmeleri istenir.
3. Kelimelerin anlamları resimler ve slâytlar aracılığıyla verilir.
4. Hedef kelimelerin sözlüksel tanımlamaları tahtaya yazılır ve cümle içerisinde kullanımları gösterilir. Burada kelimelerin ne tür sıfatlar alabilecekleri ve hangi fiiller ile kullanılabilecekleri gösterilir.

Kelimelerin sözlüksel tanımları:

Bıçak, çeşitli kesme işlerinde kullanılan keskin ağızlı araç.

Çamaşır makinesi, çamaşır yıkamaya yarayan araçtır.

Çatal, yemek yerken kullanılan iki, üç veya dört uzun dişli çoğunlukla metal araçtır.

Halı, yere sermek için, çoğu yünden dokunan, kısa kesik tüylü, nakışlı yaygı.

Havlu, vücudun çeşitli yerlerinin kurulanmasına yarayan dokuma bez.

Sehpa, üstüne bir şeyler koymaya yarayan küçük masa.

Sıra, okul, dersane gibi yerlerde kullanılan ve oturup yazı yazacak biçimde yapılmış olan mobilya.

Tencere, içinde yemek pişirilen, kapaklı, metal kap.

5. Kelimelerin sözlük anlamları verildikten sonra, kelimeler öğrencilerle birlikte cümle içerisinde kullanılır. Kelimeler pekiştirilir.

ETKİNLİKLER (10 – 15 Dakika)

1. Dinleme Metni: Annem.

Öğrencilere metinde bazı kelimelerin yerinin boş bırakıldığı çalışma kâğıtları dağıtılır ve “Annem” metni dinletilerek öğrencilerin boş bırakılan yerleri metni dinleyerek tamamlamaları istenir. Metin öğrencilere en fazla üç defa dinletilir.

ANNEM

Benim annem 35 yaşında bir ev hanımı. Genellikle her gün evde aynı işleri yapar. Vaktinin büyük bir bölümünü evde geçirir. O çok becerikli bir kadındır. Aynı zamanda benim öğretmenim. Çünkü hayatı ondan öğreniyorum. Birçok şeyi annemden öğreniyorum.

Onun sayesinde _____ ile yemek yemeyi öğrendim. Onu nasıl tutacağımı ve yemek yerken nasıl kullanacağımı öğrendim. Annem aynı zamanda benim koruyucu meleğim. Tehlikelere karşı beni hep korur. _____la oynamama, hatta ona dokunmama bile izin vermez. Keskin oldukları için bir yerlerimi kesebilirim. Annem evin temizliğine ve düzenine de dikkat eder. Her gün _____ları süpürür ve çamaşırlarımı _____nde yıkar. _____nın üzerinden gereksiz eşyaları kaldırır. Lavabodaki havlunun temizliğine dikkat eder. Her gün temizlikle değiştirir. Ağabeyime de temiz ve düzenli olmasını nasihat eder. Ondan okuldaki _____sını

temiz ve düzenli kullanmasını ister. Tüm bunların yanında annem çok güzel yemekler de yapar. Evimizde çeşitli büyüklüklerde tencereler var. Annem her gün lezzetli yemekler yapar.

2. Resimlerle kelimeleri eşleştirme. Aşağıdaki kelimeleri uygun olan resimlerin altına yazınız.

bıçak, çamaşır makinesi, çatal, halı, havlu, sehpa, sıra, tencere

EK – 4**Bir Konu Etrafında Dönen Kelimelerin Öğretimi İçin Ders Planı****Ders:** Türkçe**Konu:** Edebiyat konusunda belirlenen “afiş, dergi, öykü, sanat, şiir, tercüme, yayın, yazar, ” kelimelerinin öğretimi.**Süre:** 45 dakika.**DERSE HAZIRLIK (5 Dakika)**

Öğrencilerin derse güdülenmelerini sağlayıcı etkinlikler yapılır.

SUNUM (20 – 25 Dakika)

1. Kelimeler tahtaya yazılarak, öğrencilerin dil birimlerinin biçimini görmeleri sağlanır.
2. Yazılan kelimeler öğretmen tarafından doğru ve açık bir biçimde seslendirilerek öğrencilerin dilsel birimlerdeki sesleri kavramaları sağlanır. Daha sonra tekrardan kelimeler seslendirilerek öğrencilerin de tekrar etmeleri istenir.
3. Kelimelerin anlamları drama, resimler ve slâytlar kullanılarak verilir.
4. Hedef kelimelerin sözlüksel tanımlamaları tahtaya yansıtılır ve cümle içerisinde kullanımları gösterilir. Burada kelimelerin ne tür sıfatlar alabilecekleri ve hangi fiiller ile kullanıldıkları gösterilir. Kelimelerin birlikte kullanıldığı diğer kelimelere dikkat çekilir ve bu kelimelerden türemiş bazı kelimeler de gösterilir.

Kelimelerin sözlüksel tanımları:

Afiş, bir şeyi duyurmak veya tanıtmak için hazırlanır ve kalabalığın görebileceği yere asılmış, genellikle resimli duvar ilanı.

Dergi, siyaset, edebiyat, teknik, ekonomi vb. konuları inceler ve belirli aralıklarla çıkan süreli yayın.

Öykü, olayları ayrıntılı biçimde anlatır, hikâye.

Sanat, insanlarda bir duygu, güzellik uyandırmak için kullanılan üstün yaratıcılık gereken yöntemlerin tamamı. Tiyatro, sinema, resim, heykel, edebiyat vb.

Şiir, zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan edebi anlatım biçimi.

Tercüme, bir dilden başka bir dile çevirme.

Yayın, basılıp satışa çıkarılan kitap, gazete gibi okunan veya radyo, televizyon aracılığıyla halka sunulan, duyurulan, iletilen şey, neşriyat.

Yazar, yazma özelliği olan, bilim, edebiyat, sanat alanında kitap yazan veya gazete ve dergilerde bir konuda yazı yazan kimse.

5. Kelimelerin sözlük anlamları verildikten sonra kelimeler cümle içerisinde kullanılır. Kelimeler pekiştirilir.

ETKİNLİKLER (10 – 15 Dakika)

1. Dinleme Metni: Bir Yazar

Öğrencilere metinde bazı kelimelerin yerinin boş bırakıldığı çalışma kâğıtları dağıtılır ve “Bir Yazar” metni dinletilerek öğrencilerin boş bırakılan yerleri metni dinleyerek tamamlamaları istenir. Metin öğrencilere en fazla üç defa dinletilir.

BİR YAZAR

Bu haftaki konuğumuz ünlü bir _____. Onu daha çok _____leri ile tanıyoruz. Son _____sünde iki genç sevgilinin büyük aşkını anlattı. Son zamanlarda edebiyatla ilgili _____lerde onun hakkında yazılar yazdılar. Bu yazılarda eserlerini _____ yönünden değerlendirdiler. Ayrıca kitaplarını Türkçeden farklı dillere _____ettiler. Yeni kitabının _____lerini kitapçılara astılar. Bu kitap önümüzdeki hafta _____lanacak.

2. **Boşluk Doldurma.** Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun kelimeleri yerleştiriniz.

afiş, dergi, öykü, şiir, tercüme, yayın, yazar, sanat

1. Halit Ziya Uşaklıgil Türk edebiyatında batılı anlamda ilk romanıdır.
2. Leyla ile Mecnun iki sevgilinin aşkını anlatan ünlü birdür.
3. “Aşkın arzuları beni boğsa da
Bir gün seversin diye bekleyeceğim” bu sözler ünlü bir aşkinden alıntı.
4. Resim, heykel, edebiyat, mimari ve bunlar gibi çeşitli dalları vardır.
5. Türkçe yazılmış bir kitabı İngilizceye çevirme işine denir.
6. Her gün alıp okuduğumuz gazete birdır.
7.-ler magazin, spor, siyaset, ekonomi, teknik, edebiyat gibi çeşitli konularda belirli zamanlarda çıkan süreli yayınlardır.
8. Sinemada ne izleyeceğimiz konusundaler bize yardımcı olur.

EK – 5**Bir Konu Etrafında Dönen Kelimelerin Öğretimi İçin Ders Planı****Ders:** Türkçe**Konu:** Ticaret konusunda belirlenen “bankamatik, borç, dekont, reklam, satmak, ücret, ürün, uluslararası” kelimelerinin öğretimi.**Süre:** 45 dakika.**DERSE HAZIRLIK (5 Dakika)**

Öğrencilerin derse güdülenmelerini sağlayıcı etkinlikler yapılır.

SUNUM (20 – 25 Dakika)

1. Kelimeler tahtaya yazılarak, öğrencilerin dil birimlerinin biçimini görmeleri sağlanır.
2. Yazılan kelimeler öğretmen tarafından doğru ve açık bir biçimde seslendirilerek öğrencilerin dilsel birimlerdeki sesleri kavramaları sağlanır. Daha sonra tekrardan kelimeler seslendirilerek öğrencilerin de tekrar etmeleri istenir.
3. Kelimelerin anlamları drama, resimler ve slâytlar kullanılarak verilir.
4. Hedef kelimelerin sözlüksel tanımlamaları tahtaya yansıtılır ve cümle içerisinde kullanımları gösterilir. Burada kelimelerin ne tür sıfatlar alabilecekleri ve hangi fiiller ile kullanılabilecekleri gösterilir. Dil bilgisel biçim birimleri belirtilir.

Kelimelerin sözlüksel tanımları:

Bankamatik, bankaların para işlemlerini günün her saatinde otomatik olarak yapan makine.

Borç, geri verilmek üzere alınan veya ödenmesi gerekli olan para.

Dekont, bankalarda çekilen veya yatırılan para karşılığında verilen belge.

Reklam, bir şeyi halka tanıtmak, beğendirmek ve böylelikle satışını artırmak için denenen her türlü yol.

Satmak, bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek.

Ücret, iş gücünün karşılığı olan para ve mal.

Ürün, çeşitli endüstri alanlarında ham maddelerin işlenmesiyle elde edilen şey. Doğadan elde edilen, üretilen yararlı şey.

Uluslararası, çeşitli milletlerin arasında yapılan, milletlerin arasında çok yönlü ilişkilerle ilgili olan.

5. Kelimelerin sözlük anlamları verildikten sonra kelimeler cümle içerisinde kullanılır. Kelimeler pekiştirilir.

ETKİNLİKLER (10 – 15 Dakika)

1. Dinleme Metni: MVD Bank

Öğrencilere metinde bazı kelimelerin yerinin boş bırakıldığı çalışma kâğıtları dağıtılır ve “MVD Bank” metni dinletilerek öğrencilerin boş bırakılan yerleri metni dinleyerek tamamlamaları istenir. Metin öğrencilere en fazla üç defa dinletilmelidir.

MVD BANK

MVD Bank birçok farklı ülkede var. Bu yüzden _____ bir banka. Bu banka artık Türkiye’de de açıldı. Bankanın tanıtımı için televizyon ve gazetelerde _____ları yayınlanıyor. Banka çalışanlarına iyi _____ ödenecekmiş. Şehirlerin en büyük caddelerine _____ yerleştirecekler. Böylece insanlar istedikleri zaman işlem yapacaklar. Banka para yatıma ve çekme işleminden sonra _____ları müşterilerinin e-posta adresine gönderecek. Para işlemlerinin yanında ticari işler de yapacaklar. Türkiye’den aldıkları _____leri başka ülkelere _____acaklar. Zor durumdaki iş adamlarına düşük faiz ile _____ para verecekler.

- 3. Boşluk Doldurma.** Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun kelimeleri yerleştiriniz.

bankamatik, borç, dekont, reklam, satmak, ücret, ürün, uluslararası

1. Birleşmiş Milletler ve UNESCO kuruluşlardır.
2.lar bir malın birçok insana tanıtılması ve satışların artması için gereklidir.
3. İşçiler yaptıkları iş karşılığında bir miktar alırlar.
4. sayesinde istediğim zaman para yatırıp çekebiliyorum.
5. Bankaya yatırdığım para karşılığında mutlaka alırım.
6. Arabamı 12000 TL karşılığında başkasınatım.
7. Fabrikada ürettiğimizleri dünyanın birçok ülkesine gönderiyoruz.
8. Arkadaşım bir hafta sonra geri vermek üzere benden para istedi.

EK – 6

Bir Konu Etrafında Dönen Kelimelerin Öğretimi İçin Ders Planı

Ders: Türkçe

Konu: Hukuk konusunda belirlenen “adalet, delil, soygun, şüpheli, taciz, tanık, yargıç, yasa” kelimelerinin öğretimi.

Süre: 45 dakika.

DERSE HAZIRLIK (5 Dakika)

Öğrencilerin derse güdülenmelerini sağlayıcı etkinlikler yapılır.

SUNUM (20 – 25 Dakika)

1. Kelimeler tahtaya yazılarak, öğrencilerin dil birimlerinin biçimini görmeleri sağlanır.
2. Yazılan kelimeler öğretmen tarafından doğru ve açık bir biçimde seslendirilerek öğrencilerin dilsel birimlerdeki sesleri kavramaları sağlanır. Daha sonra tekrardan kelimeler seslendirilerek öğrencilerin de tekrar etmeleri istenir.
3. Kelimelerin anlamları drama, resimler ve slâytlar kullanılarak verilir.
4. Hedef kelimelerin sözlüksel tanımlamaları tahtaya yansıtılır ve cümle içerisinde kullanımları gösterilir. Burada kelimelerin ne tür sıfatlar alabilecekleri ve hangi fiiller ile kullanılabilecekleri gösterilir. Dil bilgisel biçim birimleri belirtilir.

Kelimelerin sözlüksel tanımları:

Adalet, hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme, doğruluk.

Delil, insanı aradığı gerçeğe ulaştırabilecek iz, kanıt.

Soygun, genellikle çete durumunda bir araya gelmiş haydutlar tarafından yapılan silahlı hırsızlık.

Şüpheli, kendisinden şüphe edilen, kuşkulanan.

Taciz, tedirgin etme, rahatsız etme.

Tanık, gördüğünü ve bildiğini anlatan, bilgi veren kimse, şahit.

Yargıç, millet adına, yargı yetkisini kullanarak yasaya aykırı davranışlarda veya uyuşulmayan işlerde yasayı yerine getirmekle, adaleti gerçekleştirmekle görevli kimse, hâkim.

Yasa, devletin yasama organları tarafından konulan ve uyulması gereken kurallar bütünü, kanun.

5. Kelimelerin sözlük anlamları verildikten sonra kelimeler cümle içerisinde kullanılır. Kelimeler pekiştirilir.

ETKİNLİKLER (10 – 15 Dakika)

1. Dinleme Metni: Ahmet Bey

Öğrencilere metinde bazı kelimelerin yerinin boş bırakıldığı çalışma kâğıtları dağıtılır ve “Ahmet Bey” metni dinletilerek öğrencilerin boş bırakılan yerleri metni dinleyerek tamamlamaları istenir. Metin öğrencilere en fazla üç defa dinletilmelidir.

AHMET BEY

Benim adım Ahmet. İzmir Adliyesinde bir _____im. Her gün _____lara uymayanları cezalandırmak veya anlaşmazlıklarda _____i sağlamak benim görevimdir. Son zamanlarda _____ve _____suçları arttı. Bu suçlarla ilgili polis her gün birçok _____yi yakalıyor. Ben de mahkemede _____ları dinleyerek ve bulunan _____leri inceleyerek bu kişiler suçlu mu suçsuz mu karar vermeye çalışıyorum.

2. **Boşluk Doldurma.** Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun kelimeleri yerleştiriniz.

adalet, delil, soygun, şüpheli, taciz, tanık, yargıç, yasa

1. Mahkemelerde suçlu ile suçsuzun kim olduğunalar karar verir.
2.lar meclis tarafından yapılır ve insanlar bu kurallara uyar.
3. İnsanların haklarını korumak, doğruluğu savunmakli
olmaktır.
4. Bankaya giren silahlı kişilerin büyük bir yaptıkları
söyleniyor.
5. Yılbaşı eğlencesinde insanları rahtsız eden bir çok kişi
suçundan tutuklanmış.
6. Gece yarısı kaçan ikinin cinayet işlediği düşünülüyor.
7. Cinayeti gördüğünü söyleyen bir kişi mahkemede olacağını
söyledi.
8. Olay yerini inceleyen polis suçlu hakkında pek çok buldu.

EK – 7

Anlamca Birbirinden İlintisiz Kelimelerin Öğretimi İçin Ders Planı

Ders: Türkçe

Konu: “Köprü, koşul, birey, ödül, süreç, desteklemek, tören, uğramak” kelimelerinin öğretimi.

Süre: 45 dakika.

DERSE HAZIRLIK (5 Dakika)

Öğrencilerin derse güdülenmelerini sağlayıcı etkinlikler yapılır.

SUNUM (20 – 25 Dakika)

1. Kelimeler tahtaya yazılarak, öğrencilerin dil birimlerinin biçimini görmeleri sağlanır.
2. Yazılan kelimeler öğretmen tarafından doğru ve açık bir biçimde seslendirilerek öğrencilerin dilsel birimlerdeki sesleri kavramaları sağlanır. Daha sonra tekrardan kelimeler seslendirilerek öğrencilerin de tekrar etmeleri istenir.
3. Kelimelerin anlamları drama, resimler ve slâytlar kullanılarak verilir.
4. Hedef kelimelerin sözlüksel tanımlamaları tahtaya yansıtılır ve cümle içerisinde kullanımları gösterilir. Burada kelimelerin ne tür sıfatlar alabilecekleri ve hangi fiiller ile kullanılabilecekleri gösterilir. Dil bilgisel biçim birimleri belirtilir.

Kelimelerin sözlüksel tanımları:

Köprü, herhangi bir engelle ayrılmış iki yakayı birbirine bağlayan veya trafik akımının başka bir trafik akımını kesmeden üstten geçmesini sağlayan ahşap, kâgir, beton veya demir yapı.

Koşul, olması başka durumları gerektiren şey, şart.

Ödül, bir başarı karşılığında verilen armağan.

Birey, kendine özgü nitelikleri yitirmeden bölünemeyen tek varlık, fert.

Süreç, aralarında birlik olan veya belli bir düzen veya zaman içinde tekrarlanan, ilerleyen, gelişen olay ve hareketler dizisi.

Desteklemek, bir kimse veya kuruluşa yardım sağlamak.

Tören, anma, kutlama, nişan, evlenme, ölüm gibi sebeplerle yapılan toplantı, merasim, seremoni.

Uğramak, yola devam etmek üzere, bir yerde kısa süre kalmak.

5. Kelimelerin sözlük anlamları verildikten sonra kelimeler cümle içerisinde kullanılır. Kelimeler pekiştirilir.

ETKİNLİKLER (10 – 15 Dakika)

1. Dinleme Metni: Şehrimizden Haberler

Öğrencilere metinde bazı kelimelerin yerinin boş bırakıldığı çalışma kâğıtları dağıtılır ve “Şehrimizden Haberler” metni dinletilerek öğrencilerin boş bırakılan yerleri metni dinleyerek tamamlamaları istenir. Metin öğrencilere en fazla üç defa dinletilmelidir.

ŞEHRİMİZDEN HABERLER

Bugün ilimiz için önemli bir gündü. Çünkü artık ilimizde yeni bir _____ var. Açılış için başbakan geldi. Onun için karşılama _____ i yaptılar. Ayrıca başbakan ilimizdeki başarılı öğrencilere _____ verdi. Daha sonra başbakan çarşuyu gezdi ve belediye binasına _____ dı. İnsanlarla konuştu. “_____ olarak herkes eşittir” dedi. “Herkes yasalara uymak _____ uyla istediği gibi yaşayabilir” dedi. “Türkiye’de ekonomik gelişme uzun bir _____” dedi. Ayrıca ilimize fabrika yapmak isteyen iş adamlarını _____ yecekmiş. Başbakan iki gün daha ilimizde kalacak. Sonra Ankara’ya geri dönecek.

2. Boşluk Doldurma. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun kelimeleri yerleştiriniz.

köprü, koşul, birey, ödül, süreç, desteklemek, tören, uğramak

1. Türkiye bazı Afrika ülkelerine ekonomik yardımlar yapıyor. Böylece bu ülkelerin ekonomisinilıyor.
2. Eğitim yıllarca devam eden uzun birtir.
3. Toplum tek teklerden oluşur.
4. Nehirler üzerine yapılanler ile insanlar kolaylıkla nehirlerin üzerinden geçer.
5. Bu yıl Cumhuriyet kutlamaları için büyük bir yapılacak.
6. Üniversite okumak için en büyük sınavı kazanmak. Sınavı kazanırsan okuyabilirsin.
7. Eve gelirken marketedım ve yiyecek bir şeyler aldım.
8. Yarışmada birinci oldum ve büyükü kazandım.

EK – 8**Anlamca Birbirinden İlintisiz Kelimelerin Öğretimi İçin Ders Planı****Ders:** Türkçe**Konu**“Yeryüzü, kişisel, gönül, saymak, konmak, gölge, sallamak, kurtarmak” kelimelerinin öğretimi.**Süre:** 45 dakika.**DERSE HAZIRLIK (5 Dakika)**

Öğrencilerin derse güdülenmelerini sağlayıcı etkinlikler yapılır.

SUNUM (20 – 25 Dakika)

1. Kelimeler tahtaya yazılarak, öğrencilerin dil birimlerinin biçimini görmeleri sağlanır.
2. Yazılan kelimeler öğretmen tarafından doğru ve açık bir biçimde seslendirilerek öğrencilerin dilsel birimlerdeki sesleri kavramaları sağlanır. Daha sonra tekrardan kelimeler seslendirilerek öğrencilerin de tekrar etmeleri istenir.
3. Kelimelerin anlamları drama, resimler ve slâytlar kullanılarak verilir.
4. Hedef kelimelerin sözlüksel tanımlamaları tahtaya yansıtılır ve cümle içerisinde kullanımları gösterilir. Burada kelimelerin ne tür sıfatlar alabilecekleri ve hangi fiiller ile kullanılabilecekleri gösterilir. Dil bilgisel biçim birimleri belirtilir.

Kelimelerin sözlüksel tanımları:

Yeryüzü, dünya.

Kişisel, kişi ile ilgili, kişiye ait, şahsi.

Gönül, sevgi, istek, düşünüş, anma, hatırlama vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı. İstek, arzu.

Saymak, bir şeyin kaç tane olduğunu anlamak için bunları birer birer elden ve ya gözden geçirmek, sayısını bulmak.

Konmak, kuş, kelebek, uçak, toz vb. bir yere inmek.

Gölge, ışığın engellenmesi ile ışıklı yerde oluşan karanlık.

Sallamak, düzenli bir biçimde ve hep aynı doğrultuda hareket ettirmek.

Kurtarmak, bir canlıyı bir felaketten, tehlikeden veya zor durumdan uzaklaştırmak.

5. Kelimelerin sözlük anlamları verildikten sonra kelimeler cümle içerisinde kullanılır. Kelimeler pekiştirilir.

ETKİNLİKLER (10 – 15 Dakika)

1. Dinleme Metni: Bizim Köy

Öğrencilere metinde bazı kelimelerin yerinin boş bırakıldığı çalışma kâğıtları dağıtılır ve “Bizim Köy” metni dinletilerek öğrencilerin boş bırakılan yerleri metni dinleyerek tamamlamaları istenir. Metin öğrencilere en fazla üç defa dinletilmelidir.

BİZİM KÖY

Uzun zaman sonra köyüme döndüm. Burası bence _____ en güzel yeridir. Köyün yukarısındaki tepeye çıktım ve çınar ağacının _____ oturdum. Çocukken burada oturmak benim en büyük _____ zevkimdi. Her zaman evleri izlerdim ve köyde kaç ev var, bunu _____ **ardım**. Çiçeklere kelebekler _____ **ardı**. Ben de onları yakalamaya çalışırdım. Ağacın dalına salıncak kurardık ve kardeşim beni _____ **rdı**. Bir gün yine bu ağacın yanına geldik. Yuvasından düşmüş bir kuş yavrusu bulduk. Onu tekrar yuvasına bırakarak _____ **dık**. Çocukluğum bu köyde geçti. _____ hep burada kaldı.

2. Boşluk Doldurma. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun kelimeleri yerleştiriniz.

yeryüzü, kişisel, gönül, saymak, konmak, gölge, sallamak, kurtarmak

1. İtfaiye ağaçtan inemeyen kediyidı.
2. Red Kidsinden daha hızlı silah kullanır.
3. kelimesi dünya anlamına gelir.
4. Çocuğu uyutmak için kucağındadı.
5. Her sabah penceremize bir kuşar.
6. Diş fırçası bir eşyadır.
7. Birden ona kadarmayı üç yaşında öğrendim.
8. Severek isteyerek yapılan iyilikden yapılmıştır.

EK – 9**Anlamca Birbirinden İlintisiz Kelimelerin Öğretimi İçin Ders Planı****Ders:** Türkçe**Konu**“Öfke, kaldırım, oluşturmak, his, yönlendirmek, değmek, tartışma, seçenek” kelimelerinin öğretimi.**Süre:** 45 dakika.**DERSE HAZIRLIK (5 Dakika)**

Öğrencilerin derse güdülenmelerini sağlayıcı etkinlikler yapılır.

SUNUM (20 – 25 Dakika)

1. Kelimeler tahtaya yazılarak, öğrencilerin dil birimlerinin biçimini görmeleri sağlanır.
2. Yazılan kelimeler öğretmen tarafından doğru ve açık bir biçimde seslendirilerek öğrencilerin dilsel birimlerdeki sesleri kavramaları sağlanır. Daha sonra tekrardan kelimeler seslendirilerek öğrencilerin de tekrar etmeleri istenir.
3. Kelimelerin anlamları drama, resimler ve slâytlar kullanılarak verilir.
4. Hedef kelimelerin sözlüksel tanımlamaları tahtaya yansıtılır ve cümle içerisinde kullanımları gösterilir. Burada kelimelerin ne tür sıfatlar alabilecekleri ve hangi fiiller ile kullanılabilecekleri gösterilir. Dil bilgisel biçim birimleri belirtilir.

Kelimelerin sözlüksel tanımları:

Öfke, engelleme, incinme veya gözdağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi, kızgınlık.

Kaldırım, yayaların yürüdüğü yol kenarındaki taştan yapılmış yol.

Oluşturmak, meydana getirmek.

His, duygu. Belirli nesne, olay veya bireylerin insanların iç dünyasında uyandırdığı izlenim.

Yönlendirmek, bir kimsenin davranış, tutum, yapacağı iş vb. alanlarda izleyeceği yolu göstermek.

Değmek, birbirine yaklaşmak, dokunmak, temas etmek.

Tartışma, bir sorun üzerine sözle veya yazı ile sertçe konuşma.

Seçenek, birinin yerine seçilebilecek yol, yöntem, tutum, alternatif.

5. Kelimelerin sözlük anlamları verildikten sonra kelimeler cümle içerisinde kullanılır. Kelimeler pekiştirilir.

ETKİNLİKLER (10 – 15 Dakika)

1. Dinleme Metni: Trafik Sorunu

Öğrencilere metinde bazı kelimelerin yerinin boş bırakıldığı çalışma kâğıtları dağıtılır ve “Trafik Sorunu” metni dinletilerek öğrencilerin boş bırakılan yerleri metni dinleyerek tamamlamaları istenir. Metin öğrencilere en fazla üç defa dinletilmelidir.

TRAFİK SORUNU

Günümüzde trafik bütün büyük şehirlerin sorunudur. Büyük şehirlerde çok fazla araç olduğu için trafik çok sıkışmıştır. Bu nedenle insanlar trafikte çok _____ **li** olabilir. Bu durum birçok sorun _____ **ur**. Trafik işaretlerini kullanmak trafik sorununu çözmek için bir _____ olabilir. Trafik işaretleri insanları trafikte _____ **ir**. Böylece insanlar daha rahat ve hızlı araç kullanabilirler. Ancak trafikte tek zorluk yaşayan sürücüler değildir. Yayalar da zorluk yaşıyor. _____ **lar** dar olduğu için insanlar yürürken birbirine _____ **iyor**. Bu nedenle bazen küçük _____ **lar** da oluyor. Bu tür olaylar insanlar arasında olumsuz _____ **lere** neden olur.

2. Boşluk Doldurma. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun kelimeleri yerleştiriniz.

öfke, kaldırım, oluşturmak, his, yönlendirmek, değmek, tartışma, seçenek

1. Arkamdan sessizce geldi ve koluma _____di. Döndüm ve kim bana dokundu dedim.
2. Eski eşyaları biriktirdi ve güzel bir koleksiyon _____du.
3. Annem vazoyu kırdığım için bana çok _____ li.
4. Mağazamızda üç farklı model araba var. Bunlardan birini alabilirsiniz. Başka _____ yok.
5. Onun kötü biri olduğunu önceden anladım. İnsanlar hakkında _____lerim kuvvetlidir.
6. Yayalar için _____da yürümek daha güvenlidir.
7. Annem yeni koltuk aldı. Babam görünce çok kızdı ve annem ile _____tı.
8. Trafiğin düzelmesi için polisler sürücülerini boş sokaklara _____di.

EK – 10**Anlamsal Bağıntılı Kelime Grubunun Ön Testi**

Aşağıdaki kelimelerden anlamını bilmediğinizi işaretleyiniz.

Atkı	Koltuk	Kayısı
Kivi	Bere	Kaşık
Blûz	Masa	Kavun
Limon	Masa	Havlu
Ocak	Muz	Halı
Sandalye	Mandalina	Karpuz
Nar	Perde	İncir
Sehpa	Portakal	Fırın
Sıra	Şeftali	Erik
Tabak	Üzüm	Çatal
Tencere	Vişne	Elma
Ütü	Vazo	
Yatak	Ceket	
Çorap	Elbise	
Eldiven	Etek	
Fulâr	Gömlek	
Hırka	Kaban	
Kazak	Kravat	
Mont	Palto	
Pantolon	Şapka	
Şort	Tayt	
Tişört	Yelek	
Armut	Bıçak	
Ayva	Bulaşık Makinesi	
Çilek	Buzdolabı	
Dut	Çamaşır Makinesi	

EK – 11

Anlamsal Bağıntılı Kelimelerin Son Testleri

Kıyafetler Son Test

Ad :

Ülke:

Soyad:

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere kutudaki uygun kelimeleri yazınız.

atkı, fular, kaban, etek, bere, palto, yelek, hırka

1. kalın, uzun giysidir. Soğuk havalarda diğer giysilerin üstüne giyilir.
2. Kadınlar belden aşağısına giyer.
3. yünlü, önü açık, kollu üst giysisidir.
4. Soğuk havalarda başımıza takarız.
5. paltoya benzeyen kalın kumaşlı giysidir.
6. ceket altına giyilir. Kolsuz ve kısa giysidir.
7. Soğuk havalarda boynumuza takarız.
8. genellikle boyna bağlanır. Bir tür ince kumaştır.

Meyveler Son Test**Ad :****Ülke:****Soyad:**

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere kutudaki uygun kelimeleri yazınız.

ayva, dut, erik, incir, kavun, kayısı, kiraz, vişne

1. yerde yetişir. Sarı renkli, sulu, güzel kokulu ve tatlı bir meyvedir.
2. Ağacının yapraklarını ipek böcekleri yer. Bu ağacın beyaz, siyah, pembe renklerde, ekşi veya tatlı, sulu meyvesine denir.
3. ağaçta yetişir. Genellikle kırmızı renkte ve tek çekirdekli olur.
4. çeşitli renklerde ekşi veya tatlı bir meyvedir. Ağaçta yetişir. Bir tane sert çekirdeği olur.
5. tatlı bir meyvedir. Açık turuncu renkte güzel kokulu, sert çekirdekli. Ağaçta yetişir.
6. dolgun ve tatlı bir meyvedir. Yaş ve kuru olarak yenir.
7. kiraza benzer. Daha çok suyunu içeriz veya reçel yaparız. Biraz ekşi bir meyvedir.
8. sonbaharda yetişir. Sarı renkli, biraz sert ve çok tatlı olmayan bir meyvedir.

Eşyalar Son Test**Ad :****Ülke:****Soyad:**

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere kutudaki uygun kelimeleri yazınız.

bıçak, çamaşır makinesi, çatal, halı, havlu, sehpa, sıra, tencere

1. üstüne bir şeyler koymaya yarayan küçük masadır.
2. Çamaşırlarımızınde yıkarız.
3. Türk evlerinde yere mutlaka serilir.
4. Öğrenciler sınıftalara oturur.
5. Meyveleri kesmek için kullanırız.
6. Yemeğide pişiririz.
7. Elimizi ve yüzümüzü yıkarız. Sonra kurulamak için kullanırız.
8. Patates kızartması, makarna gibi yiyecekleri ile yeriz.

EK – 12**Anlamsal Bağıntılı Kelimelerin Ötellenmiş Son Testi****Ad :****Ülke:****Soyadı:****Aşağıdaki tanımların karşısına uygun kelimeleri yazınız.**

atkı, ayva, bıçak, fular, dut, çamaşır makinesi, kaban, erik, çatal, etek, incir, halı, bere, kavun, havlu, paltı, kayısı, sehpa, yelek, kiraz, sıra, hırka, vişne, tencere

1. Sınıfta oturmak ve üzerinde yazı yazmak için kullandığımız eşya. _____
2. Önünde düğmeleri olan, kolu uzun kalın iplerden yapılmış kıyafet.

3. Yapraklarını ipek böceklerinin yediği ağacın küçük meyvesi. _____
4. Bir şeyler kesmek için kullanırız. _____
5. Soğuk havalarda boynumuza takarız. _____
6. Kırmızı renkte kiraza benzer. Ama tadı ekşidir ve daha çok suyunu içeriz.

7. Evlerimizde yere serdiğimiz eşyadır. _____
8. Kıyafetimize uygun, süs için boynumuza taktığımız ince bez. _____
9. Ağaçta yetişir. Turuncu renkli, şeftaliden küçük tatlı meyve. _____
10. Çamaşourlarımızı yıkamak için kullanırız. _____
11. Sadece kadınların giydiği bir kıyafettir. _____
12. Sonbaharda yetişen, elmaya benzeyen, sarı renkli sert meyve. _____
13. Banyo yaptıktan sonra ve ya elimizi yıkadıktan sonra kurulanmak için kullandığımız bez. _____
14. Soğuk havalarda başımıza takarız. _____
15. Yaş ve kuru yenilir. İçi dolgun tatlı meyve. _____

16. Makarna gibi yemekleri yerken kullanırız. _____
17. Uzunluğu belimize kadardır. Soğuk havalarda giydiğimiz kalın kumaştan yapılmış cekete benzeyen kıyafet. _____
18. Sarı, kırmızı ve yeşil renklerde olur. Tatlı veya ekşidir. Tek çekirdekli meyvedir. _____
19. Üzerine bir şeyler koymak için kullandığımız küçük masa. _____
20. Önünde düğmeleri olan, kolu olmayan kalın iplikten yapılmış kıyafet. _____
21. Kırmızı renkte, küçük çekirdekli tatlı meyve. _____
22. İçinde yemek pişirdiğimiz mutfak eşyası. _____
23. Uzunluğu dizimize kadardır. Çok soğuk havalarda ceketin üzerine giyeriz. _____
24. Yerde yetişir. Sarı renkli, güzel kokulu, tatlı ve sulu meyve. _____

EK – 13**Bir Etrafında Dönen Kelimelerin Ön Testi**

Aşağıdaki kelimelerden anlamını bilmediğinizi işaretleyiniz.

Adalet	Alış Fiyatı	Afiş
Alışveriş	Banka	Balerin
Bankacı	Bankamatik	Dergi
Borç	Dekont	Edebiyat
Döviz	Ekonomi	Hikâye
Fabrika	Hesap	Keman
İş Yeri	İşçi	Metin
Müşteri	Ofis	Müzişyen
Pahalı	Para	Okur
Pazar	Pazarcı	Okuyucu
Pazarlık	Pazarlık Etmek	Öykü
Reklam	Satmak	Resim
Ucuz	Uluslar Arası	Ressam
Ücret	Ürün	Roman
Adil	Avukat	Sanat
Ceza	Dava	Sanatçı
Delil	Hakim	Şiir
Hapis	Hukuk	Tablo
Kanun	Katil	
Mahkeme	Savcı	
Soygun	Suç	
Suçlu	Suçsuz	
Şüpheli	Taciz	
Tanık	Tutuklama	

EK – 14

Bir Konu etrafında Dönen Kelimelerin Son Testleri

Edebiyat Konulu Kelimelerin Son Testi

Ad :

Ülke:

Soyad:

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere kutudaki uygun kelimeleri yazınız.

afiş, dergi, öykü, şiir, tercüme, yayı, yazar, sanat

1. Şairler ritimli güzel sözler söylerler. Bu sözleri cümleler halinde alt alta yazarlar. Bu yazılara denir.
2. Bilgisayar teknolojisindeki gelişmeleri ayda bir kez yayınlanan Bilim Teknikden okurum.
3. Hayatımda birçok şiir, öykü, roman yazdım. Bundan dolayı bana başarılı bir diyorlar.
4. Yeni tiyatro oyununu herkese duyurmak istiyorlar. Bunun için bütün duvarlara astılar.
5. Türkiye’de ilk televizyonı TRT ile başladı.
6. Kırmızı Başlıklı Kızsünü bütün çocuklar sever.
7. Bu İngilizce yazıyı Türkçeye et.
8. Picasso’nun Monalisa tablosu çok ünü bir eseridir.

Ticaret Konulu Kelimelerin Son Testi**Ad :****Ülke:****Soyad:**

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere kutudaki uygun kelimeleri yazınız.

bankamatik, borç, dekont, reklam, satmak, ücret, ürün, uluslararası

1. KONSERE girebilmek için ödemelisin.
2. BANA 10 TL verir misin? Gelecek hafta ödeyeceğim.
3. FIFA DÜNYA KUPASI bir turnuvadır.
4. Parayı bankaya yatır. Sakın almayı unutma.
5. Bu gün işler iyi, bütün balıkları tım.
6. Gece yarısı param bitti. Hemen yakındakiten para çektim.
7. Bu tarla çok bereketli. Bu yıl iki kez aldım.
8. Daha çok mal satmak için yapmalıyız.

Hukuk Konulu Kelimelerin Son Testi**Ad :****Ülke:****Soyad:**

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere kutudaki uygun kelimeleri yazınız.

adalet, delil, soygun, şüpheli, taciz, tanık, yargıç, yasa

1. Oda arkadaşımın bakışları beni çok rahatsız ediyor. Bütün gün bana bakarak beni etti.
2. Yeni ile artık alkollü araç kullananlar çok fazla para cezası ödeyecek.
3. doğruluğu savunmaktır.
4. Kimin çaldığını bilmiyorum. En son kasayı Ali açtı. Bildiğimiz tek o.
5. Uzun süren mahkeme sonrasında kararını verdi.
6. Ali'nin yaptı mı yapmadı mı bilmiyoruz. İspatlamak içine ihtiyacımız var.
7. Cinayet yerine gelen polis olayı görenların ifadesini aldı.
8. Dört silahlı kişi tarafından Avrupa'nın en büyük elması çalındı. Bu olay tarihin en büyüku

EK – 15

Bir Konu Etrafında Dönen Kelimelerin Ötelenmiş Son Testi.,

Adı :

Ülke:

Soyadı:

Aşağıdaki tanımların karşısına uygun kelimeleri yazınız.

afiş, bankamatik, adalet, dergi, borç, delil, öykü, dekont, soygun, şiir, reklam, şüpheli, tercüme, satmak, taciz, yayın, ücret, tanık, yazar, ürün, yargıç, sanat, uluslararası, yasa

1. Tiyatro, resim, heykel, edebiyat vb. alanların genel adı. _____
2. İstedığımız zaman para çekebildiğimiz makine. _____
3. Suçu kimin yaptığını gösteren iz, işaret, kanıt. _____
4. Güzel ve ritimli sözlerden oluşan edebi tür. _____
5. Bir eşya ve ya malı para karşılığında almak isteyen kişiye vermek.

6. Suçu kimin yaptığını gören kişi. _____
7. Duvarlara yapıştırılan resimli ilan. _____
8. Çeşitli milletlerin arasında yapılan, milletlerin arasındaki ilişkilerle ilgili olan. Birleşmiş Milletler, FIFA gibi kuruluşların özelliği. _____
9. Suçu yaptı mı yapmadı mı kesin bilmediğimiz ama yaptığını düşündüğümüz kişi. _____
10. Kitap, dergi ve gazete gibi okumak için basılan ve ya radyo, televizyon ile insanlara duyurulan şey, neşriyat. _____
11. Doğadan elde edilen veya fabrikalarda yapılan şeyler. _____
12. Mahkemede kim suçlu kim suçsuz karar veren kişi. _____
13. Haftada bir kez veya ayda bir kez sanat, spor, ekonomi gibi konularda bilgi veren süreli yayın. _____

14. Televizyonlarda izlediğimiz cocacola, red bul gibi markaların ürünlerini tanıttığı kısa filimler. _____
15. Robinson Crusoe, Beyaz Diş gibi kısa olayların anlatıldığı edebi tür. _____
16. Doğruluk, hak, doğruluğu savunmak. _____
17. Bir dilden başka bir dile çevirme işidir. _____
18. Bankaya para yatırdıktan sonra aldığımız faturaya benzeyen kâğıt. _____
19. Kötü bakışlarla, kötü sözler söyleyerek veya dokunarak rahatsız etmek. _____
20. Kitap, dergi veya gazetelerde yazı yazan kişi. _____
21. Arkadaşımızdan geri vermek şartı ile aldığımız para veya mal. _____
22. Ülkenin her yerinde uyulması gereken kurallar. _____
23. Yapılan iş karşılığında alınan para _____
24. Silah kullanarak yapılan hırsızlık. _____

EK – 16**Anlamca Birbirinden İlintisiz Kelimelerin Ön testi.**

Aşağıdaki kelimelerden anlamını bilmediklerinizi işaretleyiniz.

İlişki	Dilemek	Ödül
Özellik	Sıkıntı	Yansımak
Anlam	Karışmak	Gölge
Kazanmak	Etraf	Eşit
Sürmek	İlgilenmek	Tören
İnanmak	Geliştirmek	Yönlendirmek
Oluşturmak	Bilinç	Sonsuz
Düşünce	Yaptırmak	Kavga
Ulaşmak	Denge	Desteklemek
Sanmak	Güven	Sallamak
Kültür	Yaprak	Damar
Artmak	Gönül	Yeryüzü
Can	Altın	Tehlikeli
Yönetim	Başarmak	Yalnızlık
İnmek	Tat	Ada
Davranış	Heyecan	Kaldırım
Önem	Umut	Uyandırmak
Kurum	Şaşırarak	His
Koku	Keyif	
Ağır	Önermek	
Köşe	Tercih	
Karşılaşmak	Seçenek	
Korku	Tartışma	
Uğramak	Dokunmak	
Koşul	Mutluluk	
Üretmek	Köprü	
Görüntü	Saklamak	
Kurtulmak	Borç	
Ruh	Konmak	
Süreç	Görünüm	
Bakış	Girişim	
Gelişme	Paket	
Bağırarak	İşaret	
İmkan	Yalan	
İncelemek	Değerli	
Saymak	Unsur	
Kurtarmak	Yavru	
Eklemek	Temizlik	
Ayırmak	Dönüş	
Destek	Eleştiri	
Sınır	Öfke	
Birey	Terk Etmek	
Bitirmek	Değmek	
Gerçekleşmek	Kişisel	

EK – 17

Anlamca Birbirinden ilintisiz Kelimelerin Son Testleri

1. Grup Kelimelerin Son Testi

Ad :

Ülke:

Soyad:

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere kutudaki uygun kelimeleri yazınız.

köprü, koşul, birey, ödül, süreç, desteklemek, tören, uğramak

1. Her yıl okul birincisine verilir.
2. Zafer Bayramını kutlamak için askerler hazırlıklarına başladı.
3. İstanbul Boğazı'na yapılmadan önce araçlar feribotlar ile taşıyordu.
4. Seni tek birla affederim. Bir daha benden izinsiz evden ayrılmayacaksın.
5. Seyirciler doksan dakika boyunca takımlarınıdi.
6. Okuldan eve gelirken arkadaşlarımadım. Bundan dolayı biraz geç kaldım.
7. İnsan aynı zamanda kendisine ait özellikleri olandir.
8. Yabancı dil öğrenmek çok çalışma gerektiren birtir.

2. Grup Kelimelerin Son Testi.

Ad :
Soyad:

Ülke:

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere kutudaki uygun kelimeleri yazınız.

yeryüzü, kişisel, gönül, saymak, konmak, gölge, sallamak, kurtarmak

1. Çocuğunu parka götürüp salıncaktadı.
2. Bu konu hakkında benim kendi düşüncelerim var.
3. Göçmen kuşlar her yıl kasabadan geçerken ilerideki ağaçlaraar.
4. Trafik kazasında yoldan geçen bir doktor yaralıların hayatınıdı.
5. Küresel ısınma için büyük bir tehlike.
6. Sıcak havalarda bütün canlılar sıcaktan korunmak için sığınacak bir arar.
7. İnsanlara yardım etmeyi seviyorum. Bu yüzden yardım kuruluşlarındalü çalışıyorum.
8. Elimizdeki kitapları tek tek ve sonra bana kaç tane olduğunu söyle.

3. Grup Kelimelerin Son Testi.

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere kutudaki uygun kelimeleri yazınız.

Öfke, kaldırım, oluşturmak, his, yönlendirmek, değmek, tartışma, seçenek

1. Trafik işaretleri hangi yöne gideceğimiz konusunda bizi _____ir.
2. Okumak için Ankara, İzmir ve ya İstanbul'a gideceğim. Bu üç şehirden başka _____ yok.
3. Kalabalık caddelerde güvenli ve rahat yürümek için daha büyük _____lar gerekli.
4. Kardeşim ve ben aynı odada kalıyoruz. Ben ders çalışırken o çok gürültü yapıyor. Bundan dolayı sürekli _____ıyoruz.
5. Dün gece eve geç geldim. Babam bundan dolayı bana çok _____li.
6. Sevmek güzel bir _____tir.
7. Oturduğumuz masa küçük olduğu için yanımdaki arkadaşımın kolu koluma _____iyor.
8. Dünyanın her tarafından insanlar bir araya geliyor ve bir barış grubu _____uyor.

EK – 18

Anlamca Birbirinden İlintisiz Kelimelerin Ötelenmiş Son Testi.

Adı :

Ülke:

Soyadı:

Aşağıdaki tanımların karşısına uygun kelimeleri yazınız.

köprü, yeryüzü, öfke, tartışma, koşul, kişisel, kaldırım, seçenek, birey, gönül, oluşturmak, ödül, saymak, his, süreç, konmak, yönlendirmek, desteklemek, gölge, değmek, tören, sallamak, uğramak, kurtarmak

1. İstemediğimiz bir şeyin yapılması durumunda gösterdiğimiz duygusal tepki.

2. Bir yerden başka bir yere giderken aynı yolda olan başka bir yerde kısa süre kalmak. _____
3. Yüzme bilmeyen bir kişiyi suyun dışına çıkarmak ve boğulmasını engellemek. _____
4. Dünya kelimesinin diğer karşılığıdır. _____
5. Caddelerde insanların yürüdüğü yol. _____
6. Bir şeyin yapılması için gerekli olan şey, şart. _____
7. Bir şeyi düzenli ve hep aynı yönde hareket ettirmek. _____
8. Duygu kelimesinin diğer karşılığıdır. _____
9. Kişiye ait, şahsi. _____
10. Evlilik, bayram, cenaze gibi durumlarda insanların toplandığı büyük toplantı. _____
11. Yol göstermek. _____
12. İnsanların ve araçların nehirlerin üzerinden geçebilmesi için yapılan yapı. _____
13. Kuş, kelebek gibi uçan canlıların bir yere inmesi. _____
14. Kendine ait özellikleri olan kişi, fert. _____
15. Kalp anlamı taşıyan ama organ olmayan sevgi ile ilgili kelime. _____

16. Bir başarı karşılığında verilen hediye. _____
17. Dokunmak. _____
18. Bir işin başlamasından bitmesine kadar geçen süre, zaman. _____
19. Kavga etmeden bir sorun hakkında sözlü konuşma. _____
20. Bir şeyin kaç tane olduğunun sayısını bulmak. _____
21. Parçaları birleştirerek bir şey yapmak, meydana getirmek. _____
22. Bir kişiye veya kuruma yardım etmek. _____
23. Birinin yerine seçilebilecek başka bir yol, yöntem, tutum, alternatif.

24. Güneş ışığının engellenmesi ile oluşan karanlık. _____

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
Dil Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü

Sayı :B.08.6.YÖK.2.DE.U.15/08
Konu: Tez çalışması hk.

Alsancak / İZMİR
05.02.2013

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

İlgi :28.01.2013 tarih ve B.08.6.YÖK.2.DE.E.27.0.72.00/168 sayılı yazınız.

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı 2010950199 numaralı öğrenci Mehmet Volkan DEMİREL Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Öğrencilere Kelimelerin Öğretimi konulu tez çalışmasını Dil Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde Türkçe Öğrenen yabancı öğrenciler ile uygulama yapması uygundur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. V. Doğan GÜNAY
Dokuz Eylül Üniversitesi
Dil Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi
Müdürü